

Hallituksen esitys Eduskunnalle rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotukset laeiksi rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn Euroopan unionin neuvoston päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta sekä Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta. Sopimusta kutsutaan Prümin sopimukseksi sen allekirjoituspaikan mukaan. Lisäksi esitys sisältää ehdotukset ampumaselain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain ja ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain muuttamisesta.

Ensiksi mainitulla lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin neuvoston heinäkuussa 2008 tekemä päätös rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi (Prüm-päätös). Prümin sopimuksen voimaansaattamislakia muutettaisiin siltä osin kuin sopimuksen määräykset on saatettu osaksi Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Prüm-päätöksen säännökset ovat sellaisenaan suoraan Suomen viranomaisia velvoittavaa lainsäädäntöä. Osa päätöksen säännöksistä edellyttää kuitenkin kansallisia täytäntöönpanosäännöksiä. Tällaisia säännöksiä neuvoston päätöksessä ovat muun muassa toisen valtion virkamiehen oikeus osallistua Suomen maaperällä yhteiseen operaatioon, kyseisen virkamiehen toimivaltuudet sekä oikeus kantaa ja käyttää ampuma-asetta tai muuta voimankäyttövälinettä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Pakkokeinolaki	5
2.2 Kansainvälinen rikosoikeusapulaki	5
2.3 Laki yhteisistä tutkintaryhmistä	6
2.4 Henkilötietojen luovuttamista ulkomaille koskeva kansallinen lainsäädäntö	6
2.5 Ulkomaisen virkamiehen rikosoikeudellinen asema	7
2.6 Rikosten estämistä ja selvittämistä koskevat kansainväliset velvoitteet ja muut yhteistyöjärjestelyt	7
2.7 Viisumitietojärjestelmä	9
2.8 Prümin sopimus	9
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	10
3.1 Ehdotuksessa omaksuttu säätämistapa	10
3.2 Automatisoitu tiedonvaihto	11
3.3 Muu tiedonvaihto ja rajat ylittävä poliisiyhteistyö	11
3.4 Tietosuoja ja -turva	12
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	12
4.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	12
4.2 Taloudelliset vaikutukset	13
4.3 Organisaatio- ja henkilövaikutukset	14
5 ASIAN VALMISTELU	14
6 AHVENANMAAN ASEMA	14
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	15
1 PRÜM-PÄÄTÖS JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN	15
1 luku Yleisiä näkökohtia	15
2 luku Online-käyttö ja lisätietoja koskevat pyynnöt	15
3 luku Suurtahtumat	18
4 luku Toimenpiteet terrorismirikosten torjumiseksi	18
5 luku Muut yhteistyön muodot	19
6 luku Tietosuoja koskevat yleiset säännökset	20
7 luku Täytäntöönpanoa koskevat ja loppusäännökset	23
2 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	24
2.1 Laki rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta	24
2.2 Laki Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta	27
2.3 Ampuma-aselaki	28
2.4 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	28
2.5 Laki ajoneuvoliikennerekisteristä	29
3 VOIMAANTULO	29
4 EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS	30

5	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	31
	LAKIEHDOTUKSET	34
	1. Laki rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta.....	34
	2. Laki Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	36
	3. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta.....	37
	4. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n muuttamisesta	38
	5. Laki ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 15 ja 17 §:n muuttamisesta.....	39
	LIITE.....	40
	RINNAKKAISTEKSTIT	40
	2. Laki Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	40
	3. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta.....	43
	4. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n muuttamisesta	45
	5. Laki ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 15 ja 17 §:n muuttamisesta.....	46

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Marraskuussa 2004 hyväksytyn vapauden, turvallisuuden ja oikeuden lujittamista Euroopan unionissa koskeva Haagin ohjelma edellytti innovatiivista lähestymistapaa rajat ylittävän lainvalvontatietojen vaihtamisessa. Haagin ohjelmassa omaksuttiin tietojen saatavuusperiaate. Periaatteen tarkoituksena on oikeuttaa unionin jäsenvaltion lainvalvontaviranomainen, joka tarvitsee tietoja tehtäviensä suorittamiseksi, saamaan tarvitsemansa tiedot toiselta jäsenvaltiolta ja vastaavasti velvoittaa tämän toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiset antamaan kyseiset tiedot niitä tarvitsevalle lainvalvontaviranomaiselle kyseisessä valtiossa meneillään olevan tutkinnan tarpeisiin. Haagin ohjelman mukaisesti saatavuusperiaatetta alettiin toteuttaa Euroopan unionissa 1 päivänä tammikuuta 2008 lukien. Haagin ohjelma edellyttää uuden teknologian tehokasta hyödyntämistä tietojen vaihdossa ja sitä, että jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla tulee olla vastavuoroinen pääsy toistensa kansallisiin tietokantoihin. Joulukuussa 2009 hyväksytty Tukholman ohjelma painottaa myös tietojen saatavuusperiaatteen toteuttamisen merkitystä lainvalvontaviranomaisten tietojen vaihdossa.

Myös jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojenvaihdon yksinkertaistamisesta 18 päivänä joulukuuta 2006 tehty neuvoston puitepäätös (2006/960/YOS), jäljempänä tietojenvaihtopuitepäätös, edellyttää, että jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset voivat nopeasti ja tehokkaasti vaihtaa olemassa olevia tietoja ja tiedustelutietoja rikostutkinnan ja rikostiedustelutoimen toteuttamiseksi. Tiedon saantia toisesta jäsenvaltiosta tehostettiin esimerkiksi asettamalla määräajat tietojen toimittamiselle ja kieltäytymisperusteita karsimalla. Puitepäätös on saatettu Suomessa lailla voimaan (26/2009).

Prümin sopimus tuli Suomen osalta voimaan 17 päivänä kesäkuuta 2007 (SopS 53 ja 54/2007). Sopimus sisältää DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihtamis-

ta, rajat ylittävää operatiivista yhteistyötä sekä terrorismin ja laittoman muuttoliikkeen torjumista koskevia määräyksiä. Sopimuksessa on myös tietosuojaa koskevia määräyksiä. Prümin sopimuksessa toteutettiin edellä selostettu tietojen saatavuusperiaate. Prümin sopimus on oikeudelliselta muodoltaan tavanomainen kansainvälinen sopimus. Sopimukseen sisältyvät toimet kuuluvat EU:n toimivaltaan, mutta sitä ei ole valmisteltu unionin rakenteissa, vaan perinteisen kansainvälisen sopimuksen tavoin hallitusten välisesti. Prümin sopimuksen 47 artiklan 1 kohdan mukaan EU:n säännöksillä on etusija sopimuksen määräyksiin nähden ja EU:n säännöksiä sovelletaan sopimuksen määräysten sijasta. Sopimuspuolet voivat muuttaa tai korvata sopimuksen määräyksiä ottaakseen huomioon EU:n lainsäädännön muutokset. Suurin osa Prümin sopimuksen määräyksistä sisällytettiin EU:n säännöstöön rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi neuvoston päätöksellä (2008/615/YOS), jäljempänä Prüm-päätös. Neuvoston päätöstä tullaan soveltamaan Prümin sopimuksen vastaavien määräysten sijasta.

Prüm-päätökseen liittyy myös rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn päätöksen 2008/615/YOS täytäntöönpanosta neuvoston päätös (2008/616/YOS), jäljempänä Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätös. Kyseinen päätös sisältää hyvin teknisiä ja yksityiskohtaisia säännöksiä Prüm-päätöksen kattamista DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihdosta sekä yhteisistä operaatioista. Myös sillä on välitön oikeusvaikutus ja koska päätös on selkeä ja täsmällinen, se on sovellettavissa sellaisenaan, eikä se edellytä Suomessa erillisiä täytäntöönpanotoimia.

2 Nykytila

Euroopan unioni pyrkii Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 67 artiklan mukaan varmistamaan korkean tur-

vallisuuden tason muun muassa rikollisuutta torjuvilla toimenpiteillä. Jäsenvaltiot tekevät SEUT 87 artiklan nojalla yhteistyötä, myös operatiivista poliisiyhteistyötä. Yhteistyön piiriin kuuluu myös tietojen kerääminen, tallettaminen, käsittely, analysointi ja vaihto. Näitä tavoitteita on konkretisoitu edellä mainitun Tukholman ohjelman sisältämän tietojen saatavuusperiaatteen avulla.

Jäsenvaltioilla on lisäksi useita kahden- tai monenvälisiä yhteistyösopimuksia joko keskenään tai kolmansien maiden kanssa. Sopimusten tarkoituksena on tehostaa rikosten estämistä ja selvittämistä.

2.1 Pakkokeinolaki

Henkilötuntomerkkien ottamisesta säädetään pakkokeinolain (646/2003) 6 luvun 4 §:ssä. Pykälän mukaan poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillystä henkilöstä tunnistamista, rikoksen selvittämistä ja rikoksentehtäjärekisteröintiä varten sormen-, käden- ja jalanjäljet, käsiala- ja ääninäytteen, valokuvan sekä tuntomerkkitiedot (henkilötuntomerkit). Painavista rikostutkinnallisista syistä poliisimies saa ottaa tunnistamista ja rikoksen selvittämistä varten henkilötuntomerkit myös muusta kuin rikoksesta epäilystä, jos asia koskee rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Muun kuin rikoksesta epäillyn henkilötuntomerkkejä ei saa käyttää muun kuin tutkittavan rikoksen selvittämiseen. Niitä ei myöskään saa säilyttää tai rekisteröidä muuta tarkoitusta varten.

DNA-tunnisteiden määrittämisestä ja tallettamisesta säädetään pakkokeinolain 6 luvun 5 §:ssä. Pykälän mukaan rikoksesta epäillylle saadaan tehdä DNA-tunnisteen määrittämistä varten tarpeellinen henkilönkatsastus, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilönkatsastus DNA-tunnisteen määrittämistä varten saadaan tehdä myös henkilölle, joka on lainvoimaisella tuomiolla todettu syyllistyneen rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Henkilönkatsastus saadaan tehdä sinä aikana, kun kyseinen henkilö suoritaa mainitusta rikoksesta tuomittua ran-

gaistusta rangaistuslaitoksessa tai on mielen-tilansa vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätettynä hoidettavana mielisairaalassa. DNA-tunniste saadaan poliisilain (493/1995) 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tallettaa poliisin henkilökisteriin. Poliisin henkilökisteriin ei saa tallettaa DNA-tunnistetta, joka sisältää tietoa rekisteröitävän muista henkilökohtaisista ominaisuuksista kuin sukupuolesta.

Kyseinen pakkokeinolain säännös koskee ainoastaan rikoksesta epäillyn DNA-tunnistetta. Muiden kuin rikoksesta epäiltyjen DNA-tunnisteen määrittämisestä säädetään pakkokeinolain 5 luvun 11 §:n 2 momentissa. Kyseisen lainkohdan mukaan, jos on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, saadaan DNA-tunnisteen määrittämiseksi tai muun vastaavan tutkinnan suorittamiseksi tarpeellinen henkilönkatsastus tehdä henkilölle, joita ei epäillä kyseisestä rikoksesta, jos tutkinnalla on erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi sen vuoksi, että rikoksen selvittäminen olisi mahdotonta tai olennaisesti vaikeampaa käyttämällä tutkinnan kohteiden oikeuksiin vähemmän puuttuvia keinoja. DNA-tunniste sekä muut vastaavat tutkintatulokset on hävitettävä ja säilytetyt näytteet tuhottava, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettu laki (761/2003), jäljempänä poliisirekisterilaki, ei mahdollista muun kuin rikoksesta epäillyn DNA-tunnisteen tallettamista poliisiasian tietojärjestelmän tuntomerkkitietoihin.

Edellä mainitut henkilötuntomerkit ja DNA-tunniste saadaan tallettaa poliisin henkilökisteriin myös henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 8 §:n 3 momentin 6 kohdan nojalla ja tullilain (1466/1994) 23 a §:n nojalla. Henkilötuntomerkkien ja DNA-tunnisteiden poistamisesta rekisteristä säädetään, myös rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen osalta, poliisirekisterilaisissa.

2.2 Kansainvälinen rikosoikeusapulaki

Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (4/1994), jäljempänä rikosoikeusa-

pulaki, on rikosoikeusapua koskeva yleislaki, joka sisältää lähinnä kansallisille viranomaisille asetettuja velvollisuuksia kansainvälisiä oikeusapupyynnöitä täytäntöön pantaessa. Laki sisältää säännökset asiakirjojen tiedoksiannosta, todisteiden hankkimisesta, pakkokeinojen käyttämisestä, syytetoimenpiteisiin ryhtymisestä, rikosrekisteritietojen luovuttamisesta sekä muusta rikosasian käsittelyä varten tarvittavasta oikeusavusta. Lain perusteella Suomen viranomaiset voivat antaa toisen valtion viranomaisille oikeusapua, vaikka Suomen ja apua pyytäneen valtion välillä ei olisi voimassa valtiosopimusta. Lain 30 §:n mukaan lain säännösten estämättä kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty eli rikosoikeusapulakia ja kansainvälisiä sopimuksia sovelletaan rinnakkain toistensa kanssa.

Lain 15 § edellyttää, että pakkokeinoja voidaan käyttää pyynnön täytäntöön panemisessa ainoastaan, jos se olisi mahdollista vastaavassa kansallisessa tapauksessa (kaksoisrangaistavuus). Edellisessä kappaleessa selostettuja pakkokeinolain mukaisia pakkokeinoja voidaan käyttää ulkomaisen oikeusapupyynnön toteuttamiseksi Suomessa, jos toisessa maassa tutkittavana oleva teko on sellainen, että sen tutkinnassa voitaisiin Suomessa käyttää pakkokeinoja, jos teko olisi vastaavissa olosuhteissa tehty Suomessa.

2.3 Laki yhteisistä tutkintaryhmistä

Toimivaltainen esitutkintaviranomainen voi yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain (1313/2002) nojalla perustaa toisen valtion toimivaltaisen viranomaisen kanssa yhteisen tutkintaryhmän rikoksen esitutkinnan toimittamiseksi. Tutkintaryhmä voidaan perustaa vaikeiden ja vaativien tutkimusten yhteyteen, jotka koskettavat vähintään kahta valtiota. Tutkintaryhmä toimii kohdevaltion viranomaisten johdolla ja vastuulla. Yhteisistä tutkintaryhmistä saatava hyöty näkyy muun muassa tilanteessa, jossa ryhmä toimii vieraassa valtiossa ja siellä on tarpeen tehdä toimenpiteitä. Toimenpiteet on kyseisen kohdemaan ryhmään asettaman jäsenen pyynnöstä tehtävä samoin edellytyksin, kuin

ne toteutettaisiin, jos teko olisi tehty kyseisessä maassa vastaavissa olosuhteissa. Toisin sanoen erillistä oikeusapupyynnöä ei tarvita. Suomen viranomaiset saavat käyttää tutkintaryhmän toiminnassa saatuja tietoja, jotka eivät aiemmin olleet heidän tiedossa, siihen tarkoitukseen, jota varten tutkintaryhmä on perustettu. Sen valtion luvalla, jossa tai josta tiedot on saatu, tietoja voidaan käyttää myös muiden rikosten tutkinnassa ja syytteen nostamisessa.

2.4 Henkilötietojen luovuttamista ulkomaille koskeva kansallinen lainsäädäntö

Prüm-päätös koskee poliisiasiaintietojärjestelmän tuntomerkkietoja DNA- ja sormenjälkitietojen osalta sekä liikenne- ja viestintäministeriön alaisen Liikenteen turvallisuusviraston ajoneuvorekisteritietoja. Koska DNA- ja sormenjälkitietojen kohdalla tarkoituksena on toteuttaa viitetietojärjestelmään perustuva tiedonhaku, varsinaisten henkilötietojen saamiseen tarvitaan jatkossakin kansainvälisiä oikeusapusopimuksia.

Poliisirekisterilain säädetään poliisin rekisterissä olevien henkilötietojen luovuttamisesta ulkomaille. Poliisirekisterilaki on luonteeltaan yleislaki, jota sovelletaan rinnakkain edellä sanottujen sopimusten kanssa tai yksinään, ellei sopimusta jonkin valtion kanssa ole tehty. Rajavartiolaitoksen rekisterien osalta vastaavat säännökset ovat laissa henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa. Tullilaitoksen rekisterien osalta tietojen ulkomaille luovuttamista koskevia säännöksiä on tullilain 25—28 §:ssä. Tietojen ulkomaille luovuttamista koskevia säännöksiä on myös rikosoikeusapulain 25 a §:n 1 momentissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:ssä ja henkilötietolain (532/1999) 5 luvussa.

Poliisirekisterilain 37 §:n mukaan poliisi saa luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan

saattaminen, poliisilain 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun poliisin henkilökäytön tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisten tehtävien suorittamiseksi. Tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa. Rajavartiolaitoksen rekisterien osalta vastaava säännös on henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 38 §:ssä ja tullilaitoksen rekisterien osalta asiasta säädetään tullilain 27 §:ssä.

Ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003), jäljempänä ALR-laki, ajoneuvoliikennerekisterin tietojen luovuttamisesta viranomaiskäyttöön säädetään erikseen julkisten tietojen (ALR-lain 15 §) ja salassa pidettävien tietojen (ALR-lain 17 §) osalta. ALR-lain 15 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan rekisterin tietoja voidaan luovuttaa ETA-valtion viranomaisille, Euroopan komissiolle ja kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuille viranomaisille yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten. Salassa pidettävien rekisteritietojen osalta ALR-lain 17 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaan tietoja voidaan luovuttaa ETA-valtion poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten.

ALR-lain 16 §:n mukaan viranomaisilla on oikeus tietojen edelleen luovuttamiseen, jos luovuttaminen perustuu lakiin, Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteen tai Euroopan yhteisön lainsäädäntöön. Poliisilla on lisäksi oikeus luovuttaa edelleen tietoja ajo-oikeudesta, ajokorteista, moottori-ikäyttöistä tai hinattavaa ajoneuvoa kuljettaessa tehdyksi epäillyistä tai tehdyistä rikoksista, ajokielloista ja ajoneuvoista toisen valtion poliisi- ja oikeusviranomaisille sekä kansainvälistä rikostorjuntaa suorittaville viranomaisjärjestöille.

2.5 Ulkomaisen virkamiehen rikosoikeudellinen asema

Rikoslain (39/1889) 40 luvun 12 §:n 3 momentissa rikosoikeudellinen virkavastuu on lahjuksen ja törkeän lahjuksen ottamisen, lahjusrikkomuksen sekä menettämis seuraamuksen osalta ulotettu ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen- ja esitutkintatehtävissä. Rikoslain 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentin mukaan mainitut ulkomaiset virkamiehet rinnastetaan kotimaisiin virkamiehiin silloin, kun virkamiehiä vastustetaan tai heitä vastaan tehdään rikoksia. Heihin kohdistettaviin tekoihin sovelletaan virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastustamista, haitantekoa virkamiehelle ja virkavallan anastusta koskevia rikoslain säännöksiä. Heihin virkatoimessa tai virkatoimen vuoksi kohdistunut tahallinen surmaaminen voidaan rikoslain 21 luvun 18 §:ssä säädetyin edellytyksin katsoa murhaksi.

2.6 Rikosten estämistä ja selvittämistä koskevat kansainväliset velvoitteet ja muut yhteistyöjärjestelyt

Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva Euroopan neuvoston oikeusapusopimus (SopS 30/1981) vuodelta 1959 on kattavin oikeusapusopimus Euroopan alueella ja sen ovat saattaneet voimaan lähes kaikki Euroopan neuvoston jäsenvaltiot. Sopimuspuolet ovat sopimuksessa sitoutuneet antamaan toisilleen yleissopimuksen mukaisissa tilanteissa mahdollisimman laajasti keskinäistä oikeusapua ryhdyttäessä toimenpiteisiin rikoksen johdosta, jos asian käsittely kuuluu pyynnön esittäneen osapuolen oikeusviranomaisen toimivaltaan. EU:n jäsenvaltioiden välinen yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 87 ja 88/2005), jäljempänä MLA, täydentää edellä mainittua eurooppalaista yleissopimusta ja helpottaa sen soveltamista EU:n jäsenvaltioiden välillä. MLA sisältää määräykset myös sopimuspuolen viranomaisen oikeudesta suorittaa piteetutkin-

taa toisen sopimuspuolen alueella. Myös EU:n jäsenvaltioiden välillä tehtyä yleissopimusta tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä (SopS 147 ja 148 /2004), jäljempänä Napoli II -yleissopimus, ja Schengenin säännöstö sisältävät keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevia määräyksiä. Edellä selostettu tietojenvaihtopuitepäätös tehostaa omalta osaltaan lainvalvontaviranomaisten tietojen vaihtoa.

Kahdensivisiä rikostorjuntasopimuksia Suomella on seitsemän valtion kanssa: Viro (SopS 58/1995), Latvia (SopS 8/1997), Liettua (SopS 72/1997), Puola (SopS 70/2003), Unkari (SopS 66/2003), Venäjä (SopS 12/1994) ja Turkki (SopS 139/2004). Lisäksi Suomen ja Yhdysvaltojen välinen rikostorjuntasopimus on allekirjoitettu maaliskuussa 2010. Nämä sopimukset soveltuvat ensinnäkin tiedusteluvaiheen toimintaan ja niitä voidaan soveltaa kaikenlaisiin rikoksiin. Kiellettyisperusteisiin voidaan kuitenkin vedota, jos kyseessä on poliittinen rikos tai tietynlainen sotilasrikos. Sopimuksia voidaan käyttää myös oikeusavun pyytämiseen ja antamiseen. Sopimukset ovat olleet käytännössä tehokkaita ja joustavia.

Suomella on myös voimassa olevat rajatulliyhteistyösopimukset Ruotsin (SopS 2/1963) ja Norjan (SopS 37/1969) kanssa, joiden mukaisesti tulliviranomaiset voivat suorittaa valvontavyöhykkeellä, toisen sopimuspuolen alueella, tullitoimenpiteitä. Ruotsin kanssa tehdyn rajatulliyhteistyösopimuksen perusteella tulliviranomaiset voivat muun muassa suorittaa tullivalvontaa toisen osapuolen alueella kolmen kilometrin päähän valtakuntien rajasta ulottuvalla valvontavyöhykkeellä sekä käyttää myös toisen valtion lainsäädännön mukaisia pakkokeinoja sillä edellytyksellä, että ne ovat kummankin valtion lainsäädännön mukaisia, jos kyseinen tutkinta liittyy välittömästi salakuljetusrikokseen tai sellaisen yrittämiseen.

Myös neuvoston 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdystä puitepäätöksessä yhteisistä tutkintaryhmistä ja laissa yhteisistä tutkintaryhmistä on säädetty ehdoista, joilla toisen jäsenvaltion viranomaisen voi toimia Suomen alueella.

Napoli II -yleissopimus ja Schengenin säännöstö sisältävät määräykset rajojen yli

tapahtuvista toimenpiteistä, jotka ovat luonteeltaan operatiivisia. Napoli II -yleissopimuksen mukaan rajojen yli tapahtuva välitön takaa-ajo, rajojen yli tapahtuva valvonta, valvottu läpilasku, peitetutkinta ja yhteiset erityistutkimusryhmät ovat sallittuja vain tiettyjen rikosten kyseessä ollessa. Näitä ovat ensinnäkin laitton huumausaineiden ja eräiden muiden kiellettyjen tavaroiden sekä huumausaineiden valmistamisessa käytettävien aineiden kauppa. Toiseksi tällainen rikos on rajan yli tapahtuva verollisten tavaroiden kauppa, jolla pyritään kiertämään veroja ja saamaan perusteettomia maksuja julkisista varoista, jos yhteisön tai jäsenvaltion talousarvioon kohdistuva taloudellinen rasitus on huomattava. Kolmanneksi tällainen rikos on muu yhteisön tai kansallisessa tullilainsäädännössä kiellettyjen tavaroiden kauppa. Takaa-ajo ja tarkkailu ovat mahdollisia vain, jos kyse on tietyistä yleissopimuksessa luetelluista, luovutuksen mahdollistavista rikoksista. Schengenin yleissopimuksessa ennalta esitetyn oikeusapupyynnön perusteella tapahtuva tarkkailu on sidoksissa niihin rikoksiin, joista voi seurata rikosten tekijän luovuttaminen, kun taas kiireellisissä tapauksissa ilman ennakkolupaa tapahtuva rajan ylittävä tarkkailu on mahdollista ainoastaan tutkittaessa erityisen, tyhjentävän rikosluettelon mukaista rikosta. Takaa-ajon osalta sopimuspuolen tulee tehdä kiireellisten tilanteiden osalta valinta tyhjentävän luettelon mukaisten rikosten ja niiden rikosten välillä, joiden johdosta rikosentekijä voidaan luovuttaa. Napoli II -yleissopimuksen nojalla välitöntä takaa-ajoa voidaan jatkaa myös jäsenvaltioiden aluevesille, kun taas Schengenin yleissopimus koskee vain sopimuspuolten maarajojen ylittävää takaa-ajoa. Merialueilla tapahtuvasta takaa-ajosta on määrättyä myös Yhdistyneiden kansakuntien piirissä tehdystä merioikeusyleissopimuksessa (SopS 49—50/1996). Poliisilain 22 a §:ssä ja 30 a §:ssä on kansalliset säännökset Schengenin säännöstön mukaisia tilanteita varten. MLA:n ja Napoli II -yleissopimuksen osalta vastaavat kansalliset säännökset ovat kyseisten sopimusten voimaansaattamislajeissa.

MLA:ssa ja Napoli II -yleissopimuksessa on määräykset peitetutkinnasta toisen valtion alueella. Viimeksi mainittua sopimusta voi-

daan soveltaa myös rikosten ennalta ehkäisevissä tilanteissa, eikä pelkästään jo tapahtuneen rikoksen tutkinnassa. MLA:ssa on lisäksi määräykset telekuuntelusta tilanteissa, joissa kohde siirtyy toisen sopimuspuolen alueelle ja telekuuntelua on tarve jatkaa, sekä määräykset teknisen avun antamisesta silloin, kun kyseessä on satelliittipuhelin. On huomattavaa, että näissä tilanteissa on kyse pakokokeinolin mukaisesta rikosten selvittämisen tarkoituksessa tapahtuvasta telekuuntelusta, ei poliisilaissa tarkoitettua rikosten ennalta estämisen tarkoituksessa tapahtuvasta telekuuntelusta.

Schengenin säännösten, Napoli II -yleissopimuksen ja MLA:n mukaisissa, rajat ylittävissä tilanteissa virkamiehillä on oikeus kantaa asetta mukanaan ja käyttää sitä hätävarjelutilanteissa.

2.7 Viisumitietojärjestelmä

Viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta 9 päivänä heinäkuuta 2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 767/2008 (VIS-asetus) tarkoituksena on parantaa EU:n yhteisen viisumipolitiikan hallinnointia sekä edistää sisäistä turvallisuutta ja terrorismin torjuntaa. Asetus sisältää edellytykset ja menettelyt, joita sovelletaan jäsenvaltioiden väliseen tietojenvaihtoon Schengen-viisumeita koskevista hakemuksista ja niihin liittyvistä päätöksistä. VIS-järjestelmään liittyy neuvoston päätös sisäisestä turvallisuudesta vastaavien jäsenvaltioiden viranomaisten ja Europolin pääsystä tekemään hakuja VIS-järjestelmästä terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi (2008/633/YOS, EUVL 13.8.2008 L 218). Päätöksen nojalla poliisilla on oikeus saada VIS-järjestelmästä tietoja rikoslain 34 a luvussa säädettyjen terrorismirikosten tai rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi. Tiedot on pyydetävä Keskusrikospoliisiin tai Suojelupoliisiin

välityksellä. Neuvoston päätöstä ei vielä sovelleta Suomessa.

2.8 Prümin sopimus

Prümin sopimuksen sopimuspuolina ovat tällä hetkellä seuraavat EU:n jäsenvaltiot: Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Itävalta, Luxemburg, Ranska, Romania, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Unkari ja Viro. Sopimuksen sopimuspuoleksi voi tulla vain EU:n jäsenvaltio. Sopimus on ollut merkittävä edistysaskel myös EU:n oikeus- ja sisäasioiden kehityksessä. Sopimuksen avulla jäsenvaltiot voivat tehokkaasti tiivistää erityisesti DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihtoa sekä laajentaa operatiivista yhteistyötä sellaisille alueille, joita muut yhteistyöjärjestelyt eivät kata. Suomessa Prümin sopimusta soveltavia toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitos.

Sopimus velvoittaa sopimuspuolet perustamaan kansallisen DNA-analyysitiedoston rikosten tutkimiseksi ja ylläpitämään sitä. Tietojen kysely, käyttö ja muu käsittely tapahtuu kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Sopimuspuolten tulee nimetä tietojen hakuja ja vertailua varten kansalliset yhteyspisteet, joille annetaan pääsy toisten sopimuspuolten DNA-tietokannan viitetietoihin rikosten tutkimista varten yksittäistapauksissa. Haku ja vertailu tapahtuvat automaattisesti ja järjestelmä antaa osumia, jos tietojen vastaavuus todetaan. Varsinainen henkilötietojen pyytäminen tapahtuu osuman jälkeen rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien sopimusten ja säännösten mukaisesti. Vastaavasti menettelyä sormenjälkien kanssa, mutta tällöin tietoja voidaan käyttää myös rikosten estämiseksi. Ajoneuvorekisteritietoja puolestaan voidaan hakea suoraan toisen sopimuspuolen järjestelmästä rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Sopimuksen 13 ja 14 artikla velvoittaa sopimuspuolet toimittamaan toiselle sopimuspuolelle pyynnöstä ja oma-aloitteisesti tietoja ja henkilötietoja suurten tapahtumien, kuten urheilukilpailujen ja Eurooppa-neuvoston kokouksien, järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi. Henkilötietoja voidaan luovut-

taa kun on syytä olettaa henkilön tekevän rikoksia kyseisissä tilaisuuksissa. Myös terrorismirikosten torjumiseksi sopimuspuolten tulee toimittaa toiselleen tietoja, myös omaloitteisesti, jos on syytä olettaa, että henkilö tulee tekemään rikoksia, joista säädetään terrorismin torjuntaa koskevassa 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdystä neuvoston puitepäätöksen (2002/475/YOS) 1—3 artiklassa. Prümin sopimuksen 17 ja 18 artikla sisältää määräykset lennon turvahenkilöistä. Artiklat sallivat sen, että sopimuspuolet asettavat turvahenkilöt maassaan rekisteröityihin ilmaaluksiin. Lennon turvahenkilöt ovat poliisivirkamiehiä tai vastaavan koulutuksen saaneita valtion palveluksessa olevia henkilöitä, joiden tehtävänä on ylläpitää ilma-aluksen turvallisuutta. Lennon turvahenkilöt voivat kantaa asetta ollessaan ilma-aluksessa. Suomi ei ole käyttänyt lennon turvahenkilöitä, mutta ottaa vastaan lentoja, joihin jokin muu maa on asettanut turvahenkilöt. Sopimuksessa on myös määräykset asiakirja-asiantuntijoista ja yhteisistä palauttamistoimenpiteistä, jotka liittyvät laittoman maahantulon torjuntaan. Prümin sopimuksen 24 artikla määrää yhteisistä operaatioista, joita voidaan järjestää jonkin sopimuspuolen alueella yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi sekä rikosten torjumiseksi. Yhteisiä operaatioita voivat olla esimerkiksi yhteiset partiot raja-alueilla, yhteiset operaatiot suurien tapahtumien yhteydessä ja tieliikenneturvallisuuteen liittyvät yhteiset toimet. Yhteiset operaatiot edellyttävät etukäteen tehtyä sopimusta operaation sisällöstä ja vastuista. Yhteisten operaatioiden aikana toisen valtion virkamiehet voivat kantaa aseita, ammuksia ja muita tarvikkeita isäntävaltion alueella. Prümin sopimuksessa on määräykset myös sellaisia äkillisiä tilanteita varten, joissa toisen sopimuspuolen alueelle voidaan tulla ilman etukäteen annettua lupaa välittömän vaaran uhatessa. Tällöin toisen valtion alueella voidaan tehdä isäntävaltion lainsäädännön mukaisia toimenpiteitä, joita tarvitaan torjumaan väkivallan hengen tai terveyden vaara. Lisäksi sopimuksessa on määräykset siitä, miten sopijapuolet avustavat toisiaan silloin, kun jonkin sopimuspuolen alueella on sellainen joukkotapahtuma, katastrofi tai vakava onnettomuus, jolla voi olla vaikutuksia

toisen sopimuspuolen alueelle. Prümin sopimuksessa on myös yksityiskohtaiset tietosuoja säännökset. Suomella on toistaiseksi vain vähän kokemusta Prüm-yhteistyöstä, johtuen pääosin aikaa vievistä teknisistä järjestelyistä automaattisen tiedonvaihdon toteuttamiseksi sekä etäisestä maantieteellisestä sijainnista.

Prüm-päätöksellä suurin osa Prümin sopimuksen määräyksistä sisällytettiin osaksi EU:n lainsäädäntöä. Prümin sopimuksen seuraavat määräykset jäisivät kuitenkin edelleen sovellettaviksi: lennon turvahenkilöt (17 artikla), laittoman maahantulon torjunta (21—23 artiklat), toimet välittömässä vaaratilanteissa (25 artikla) ja pyynnöstä tapahtuva tietojenanto erikseen mainittujen tietojen osalta (27 artikla).

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Prüm-yhteistyötä koskevan neuvoston päätöksen tavoitteena on laajentaa mahdollisimman suuri osa Prümin sopimuksen mukaisesta yhteistyöstä kattamaan 14 EU:n jäsenvaltion sijasta kaikki jäsenvaltiot. Tämä on kirjattu neuvoston päätöksen 1 artiklaan. Neuvoston päätöksen kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi on tarpeen tehdä lainsäädäntöön Prüm-päätöksen täytäntöönpanon edellyttämät muutokset. Tarvittavat lainsäädäntömuutokset ovat Prümin sopimusta koskevan voimaansaattamislain kumoaminen siltä osin kun Prümin sopimuksen määräykset korvautuvat Prüm-päätöksen säännöksillä ja Prüm-päätöstä koskevan täytäntöönpanolain säätäminen. Viimeksi mainittu lakiehdotus sisältää säännökset niistä toimivaltuuksista, jotka toisen jäsenvaltion virkamiehelle voidaan antaa hänen toimiessa yhteisen operaation jäsenenä Suomen alueella. Ehdotuksessa on säännös myös toisen jäsenvaltion virkamiehestä ajoneuvon kuljettajana.

3.1 Ehdotuksessa omaksuttu sääntämistapa

Prüm-päätöksessä säädetään kaksivaiheisesta soveltamisen aloittamisesta. Automaattiseen tietojenvaihtoon, jotka koskevat DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvotietoja, liit-

tyviä säännöksiä sovelletaan 26 päivästä elokuuta 2011 ja kaikkia muita säännöksiä on sovellettu jo 26 päivästä elokuuta 2009 lähtien. Päätöksen säännösten soveltaminen on voitu aloittaa väliaikaista soveltamista koskevien ilmoitusten perusteella jo ennen 26 päivää elokuuta 2011. Säännösten väliaikaisesta soveltamisesta koskevan ilmoituksen on toistaiseksi antanut ainoastaan Itävalta.

Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka eivät ole Prümin sopimuksen osapuolia, edellytetään aina ilmoitusta päätöksen väliaikaisesta soveltamisesta, jotta automaattinen tiedonvaihto voidaan aloittaa ennen 26 päivää elokuuta 2011. Päätöksen ensimmäiseen siirtymäaikaan 26 päivä elokuuta 2009 sisältyy toimenpiteitä, jotka edellyttävät kansallisia täytäntöönpanotoimia. Näitä ovat toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeus osallistua Suomen maaperällä yhteiseen operaatioon sekä oikeus kantaa ja käyttää ampuma-asetta tai muuta voimankäyttövälinettä. Koska ensimmäinen siirtymäaika on tätä esitystä laadittaessa jo päättynyt, ehdotetaan lait tulevaksi voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

Prümin sopimuksen voimaansaattamislain muutosehdotus on laadittu siten, että siinä säädetään poissulkevalla tavalla niistä Prümin sopimuksen määräyksistä, jotka eivät ole enää lakina voimassa. Tähän säätelytapaan on päädytty sen vuoksi, koska se havaittiin tarkemmaksi säätelytavaksi kuin luettelemalla lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset, jotka ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Erityisesti sopimuksen tietosuoja-säännökset on kirjattu sillä tavoin, että ne liittyvät samanaikaisesti sekä automaattiseen tietojenvaihtoon, jotka tulee Prümin päätöksen myötä sulkea pois sovellettavien sopimusmääräysten joukosta että muuhun yhteistyöhön, joita koskevia määräyksiä sovelletaan jatkossakin, koska niitä ei sisällytetty Prüm-päätökseen.

3.2 Automatisoitu tiedonvaihto

Merkittävä osa neuvoston päätöksestä koskee tiedonvaihdon tehostamista ja saatavuusperiaatteen toteuttamista automaattisen tiedonhaun ja vertailun avulla. Päätös velvoittaa jäsenmaat vaihtamaan keskenään DNA-,

sormenjälki- ja ajoneuvotietoja. DNA- ja sormenjälkitiedot vaihdetaan viitetietojärjestelmän avulla. Viitetietojärjestelmän avulla kyetään mahdollisimman nopeasti kohdistamaan varsinaista henkilötietoa koskeva pyyntö siihen valtioon, jossa tarvittava tieto on. Kun päätös mahdollistaa ajoneuvorekisteritietojen haun suoraan toisen maan tietojärjestelmästä, tietojen satavuusperiaate on tältä osin toteutettu täydellisesti. Muutos on suuri nykytilaan, jossa tiedot joudutaan pyytämään erikseen, ja tiedon omistava valtio harkitsee, voiko se luovuttaa tiedon vai käyttäkö se kieltäytymisperusteita. Suorassa tietojen haussa kieltäytymisperusteita ei voida käyttää. Päätöksen tietojen vaihtoa koskevat säännökset eivät vaikuta niihin perusteisiin, joiden nojalla DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvotietoja tallennetaan Suomessa. Päätöksen mukainen tietojen vaihto tapahtuu vain niistä tiedoista, joiden tallettaminen on Suomen lainsäädännön mukaan mahdollista. Poliisirekisterilain 37 § mahdollistaa Prüm-päätöksen mukaisen DNA- ja sormenjälkitietojen vaihdon myös teknisen käyttöyhteyden avulla, koska kyseessä on tietojen luovuttaminen EU-maille ja Euroopan talousalueeseen kuuluville maille.

3.3 Muu tiedonvaihto ja rajat ylittävä poliisiyhteistyö

Päätös sisältää myös säännöksiä tietojen vaihdosta väkivallan torjumiseksi joukkotapahtumissa sekä terrorismirikosten torjumiseksi. Tietojenvaihto tapahtuu kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja kansallisten yhteyspisteiden välityksellä.

Päätös mahdollistaa myös yhteisten operaatioiden ja muun yhteistyön yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi. Näissä tilanteissa jäsenmaiden viranomaiset tekevät operatiivista yhteistyötä toisen jäsenmaan alueella. Tältä osin Prüm-päätös täydentää muun muassa Schengenin säännöstöä, joka sallii rajat ylittävät toimenpiteet sellaisissa tilanteissa, joissa rikos on jo tapahtunut. Lisäksi Prümin sopimuksen mukainen rajat ylittävä poliisiyhteistyö laajenee kattamaan kaikki EU:n jäsenvaltiot nykyisten 14 sopimuspuolen si-

jaan. Päätöksessä on myös säännökset aseiden, ammusten, muiden varusteiden ja virkapukujen käytöstä sekä toimivaltuuksien määrittämisestä ja niiden käyttämisestä.

3.4 Tietosuoja ja -turva

Koska Prüm-päätös mahdollistaa uudenlaisen automaattisen tietojenvaihdon, se sisältää myös hyvin yksityiskohtaiset säännökset tietosuojasta ja -turvasta. Tavoitteena on taata se, että vain nimetyt ja tehtävään osoitetut henkilöt voivat käyttää viitetietojärjestelmään tai suoraan henkilötietoihin pääsyn sallivaa automatisoitua järjestelmää. Tavoitteena on myös rakentaa järjestelmä, jonka avulla voidaan aina jäljittää henkilö, joka on käyttänyt järjestelmää ja hakenut tai vertailut siellä tietoja. Päätös, kuten myös Prümin sopimus, nojautuu tietosuojan ja -turvan osalta Euroopan neuvoston piirissä tehtyyn työhön, muun muassa yleissopimukseen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (SopS 35 ja 36/1992) ja sen lisäpöytäkirjaa, jonka Suomi on allekirjoittanut marraskuussa 2001.

4 Esityksen vaikutukset

Sekä Prüm-päätös että johdannossa mainittu tietojenvaihtopuittepäätös parantavat tiedot tarvitsevan jäsenvaltion viranomaisten asemaa ja oikeutta saada tiedot toisesta maasta. Mainitut instrumentit toteuttavat tietojen saatavuusperiaatetta. Jo Prümin sopimuksella toteutettiin automaattinen tietojen haku ja vertailu DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvotietojen osalta.

Prüm-päätöksen operatiivista poliisiyhteistyötä koskevat säännökset täydentävät olemassa olevia kahden- tai monenvälisiä sopimuksia muun muassa laajentamalla yhteistyön aluetta rikosten ennalta ehkäisyyn, kuten jäljempänä on selostettu. Prüm-päätöksen myötä automaattisen tiedonvaihdon ja rajat ylittävän operatiivisen yhteistyön piiriin saadaan kaikki EU-maat, jolloin yhteistyön ala laajenee. Norja ja Islanti ovat tehneet sopimuksen liittymisestään Prüm-päätökseen.

4.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Prümin sopimus ja Prüm-päätös merkitsevät uudenlaista ajattelutapaa tietojen vaihtoa koskevassa jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisyhteistyössä. Kolmen eri tietoluokan ollessa kysymyksessä, jäsenmaat saavat ensinnäkin DNA- ja sormenjälkitiedoista automaattisesti viitetiedon, jonka perusteella varsinaiset henkilötiedot osataan pyytää heti oikeasta valtiosta. Tämä tehostaa oikeusapumenettelyä rikosasioissa. Ajoneuvorekisteritietojen osalta tiedot saadaan hakemalla ne suoraan toisen valtion järjestelmästä, koska pyyntöä ei tarvitse lähettää toiselle eikä tietojen antamisesta voida kieltäytyä. Tämä on suuri edistysaskel nykytilanteeseen verrattuna. Jäsenvaltiot voivat tosin rajata ajoneuvorekisteritietojen antamisen vain vakaviin rikoksiin ja määrittellä päivittäisen enimmäishakukapasiteettinsa sormenjälkitietojen osalta.

Jäsenmaat nimeävät DNA- ja sormenjälkitietojen hakua ja vertailua varten kansalliset yhteyspisteet, joille annetaan pääsy toisen jäsenvaltion DNA- ja sormenjälkitietoihin. Haku tapahtuu hakurobotin avulla. Jäsenmailla olisi pääsy ainoastaan sellaisiin DNA-tietueisiin, joista ilmenee vain DNA-profiili ja viitenumero, joita ei ole mahdollista yhdistää yksittäiseen henkilöön. Tällä tavoin jäsenmaiden lainvalvontaviranomaiset kykenevät hyvin nopeasti selvittämään, onko toisen jäsenmaan lainvalvontaviranomaisen rekisterissä hakuun sopivia DNA- tai sormenjälkitietoja. Myönteisessä tapauksessa lainvalvontaviranomainen voi lähettää järjestelmän osoittamaan kohdemaahan pyynnön, jonka avulla kyetään selvittämään henkilö, jonka DNA-tunnisteesta tai sormenjäljestä on kysymys. Tällöin voidaan soveltaa esimerkiksi tietojenvaihtopuittepäätöstä, joka asettaa määräajat tietojen toimittamiselle ja joka on kar sinut kieltäytymisperusteita. Pynnön nojalla toisesta jäsenmaasta saadaan henkilötiedot, joihin DNA- tai sormenjälkeä koskeva viitetieto liittyy. Se, voiko pyynnön saanut jäsenvaltio täyttää pyynnön ja luovuttaa henkilötiedot, ratkeaa kansallisten säännösten ja kansainvälisten velvoitteiden mukaan. Selostettu järjestelmä on hyödyksi erityisesti sel-

laisissa tilanteissa, joissa rikospaikalta on kyetty eristämään DNA-tunniste tai ottamaan sormenjäljet eikä rikoksesta epäiltyä ole vielä kyetty tunnistamaan. Parhaassa tapauksessa toisen jäsenmaan tiedostojen avulla kyetään selvittämään ratkaisemattomiksi jääneissä rikosjutuissa epäillyn henkilöllisyys tai ainakin suuntamaan rikostutkintaa. Rikoksia tehneiden kiinnijäämisriski ja rikostutkinnan kustannustehokkuus voidaan arvioida kasvavan.

Ajoneuvorekisteritietojen osalta on toteutettu tietojen saatavuusperiaate. Lainsäädäntö mahdollistaa myös salassa pidettävien ajoneuvorekisteritietojen luovuttamisen kaikille jäsenmaille, koska nämä ovat ETA-valtioita. Prüm-päätöksen voimaantulon myötä ajoneuvotiedot saadaan suoraan hakemalla kaikkien jäsenmaiden tiedostoista, eikä pelkästään 14 Prüm-sopimuspuolten järjestelmistä.

Prüm-päätöksen yhteisiä operaatioita koskevien ja suurten tapahtumien turvaamista koskevat säännökset liittyvät yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseen sekä rikosten ennalta ehkäisemiseen. Vastaavat määräykset sisältyvät Prüm-sopimukseen. Useat muut voimassa olevat yhteistyötä koskevat instrumentit koskevat rikosten selvittämistä. Tällaisia instrumentteja ovat yhteisiä tutkintaryhmiä koskeva puitepäätös, Schengenin säännöstö, Napoli II -yleissopimus ja MLA. Mainitut säännökset ja sopimusmääräykset rajoittuvat pääosin rikosten tutkintaan, kun taas Prüm-päätös liittyy rikosten paljastamiseen ja estämiseen sekä yleisen järjestyksen takaamiseen, jolloin se laajentaa yhteisten toimintojen kenttää. Käytännössä Suomen lainvalvontaviranomaiset saavat toimenpidepyyntöjä muiden maiden viranomaisilta, vaikka tätä koskevaa sääntelyä ei ole, tai se on hyvin puutteellista. Prüm-päätöksen myötä oikeustila selkeytyy kun uudet yhteistyömuodot saadaan kaikissa EU:n jäsenvaltiossa sääntelyn piiriin.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Päätöksen 34 artiklan mukaan EU:n jäsenmaat vastaavat päätöksen soveltamisesta aiheutuvista kuluista itse, elleivät ne keskenään sovi toisin. Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö jäsenmaat voisi hakea rahoitusta esimerkiksi

komission hallinnoimista rahoitusohjelmista. Esityksestä aiheutuu kustannuksia kansallisiin tietojärjestelmiin tehtävistä muutostöistä sekä uusien järjestelmien kehittämisestä. Näitä kehittämistehtäviä ja tietojärjestelmämuutoksia on osittain tehty jo Prüm-sopimuksen vuoksi, koska soveltamisalat ovat DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvotietojen osalta samat molemmissa instrumenteissa.

Kuluja aiheuttaa DNA- ja sormenjälkirekisteritietojen automaattisesta hausta ja vertailusta sekä ajoneuvorekisteritietojen suoraikäyttöisestä hausta. Prüm-sopimus tuli Suomessa voimaan 17 päivänä kesäkuuta 2007, jolloin Suomi aloitti myös sen soveltamisen. DNA-tietojen automaattinen vaihtaminen on aloitettu kahden jäsenvaltion kanssa. Hallinnollisten ja valvontaan liittyvien tehtävien hoitamisesta sekä DNA- ja ajoneuvotietojenvaihtoon liittyvien tietojärjestelmien kehitystöistä on tähän mennessä aiheutunut noin 70.000 euron kustannukset. Ajoneuvotietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvat kustannukset tulevat olemaan vuonna 2011 noin 100.000 euroa. Koska DNA-tietojenvaihto perustuu kahdenväliseen tietojenvaihtoon, testaukset ja tiedonvaihdon aloittaminen on suoritettava jokaisen jäsenvaltion kanssa erikseen. Sormenjälkien automaattista vertailua ja hakua varten nykyistä sormenjälkijärjestelmää joudutaan kehittämään, mistä aiheutuu noin 1,8 miljoonan euron kustannukset. Tarkoituksena on myönnetty 1 miljoona euroa valtion neljännessä lisätalousarviossa vuonna 2010, mikä määräraha käytetään vuonna 2011. Lisärahoitustarve vuodelle 2012 on 0,8 miljoonaa euroa. Ajoneuvorekisteritietojen automaattinen haku toteutetaan Liikenteen turvallisuusviraston ja poliisin yhteistyönä, mutta kehittämiskustannuksista vastaa poliisi yksin. Lisäksi poliisi vastaa ulkomaisten viranomaisten ajoneuvotietojärjestelmään tekemien kyselyjen aiheuttamista kustannuksista. Edellä mainittujen kehittämis- ja muutostyökustannusten lisäksi järjestelmien ylläpidosta aiheutuu jatkuvia vuosittaisia kustannuksia.

Koska Prüm-päätöksen tarkoituksena on tehostaa jäsenmaiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojen vaihtoa ja pääsyä toistensa tietoihin, on odotettavissa, että päätöksen soveltamisen myötä rekistereistä hae-

taan tietoja enemmän kuin nykyisin. Kyselyjen määrä nousee, mutta tässä vaiheessa on kuitenkin vaikea arvioida kasvun määrää ja sen johdosta aiheutuvia kustannuksia tietojärjestelmien ylläpidossa.

Edellä mainitut kustannukset koskevat vain tietojärjestelmien kehittämistä ja ylläpitoa, eikä niissä ole huomioitu DNA- ja sormenjälkitietojenvaihtoon liittyvien asiantuntijatehtävien lisäkustannuksia.

Myös rajat ylittävät operatiiviset toimenpiteet aiheuttavat kustannuksia. Niiden suuruus riippuu toimenpiteiden laadusta ja kestosta.

4.3 Organisaatio- ja henkilövaikutukset

Päätöksen mukainen kansainvälinen yhteistyö on varsin pitkälle mahdollista jo nykyisenkin lainsäädännön perusteella eikä päätös edellytä kansallisten viranomaistoimintojen muuttamista. Toimintojen ja menettelytapojen luominen muiden jäsenvaltioiden kanssa edellyttää kehitystyötä. Tiedonvaihtoon liittyvien sormenjälki- ja DNA-osumien käsittely tulee vaatimaan pysyviä henkilöresursseja rikostekniseen laboratorioon ja kansainväliseen tiedonvaihtoon arviolta yhteensä kolmen henkilötövuoden verran.

5 Asian valmistelu

Neuvoston päätöksen neuvotteluvaiheessa valtioneuvosto on lähettänyt perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen (E 164/2006 vp) ja perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisen kirjelmän (U 8/2007 vp) eduskunnalle. Hallintovaliokunta on antanut asiaa koskevan

päätöksen (HaVP 130/2006 vp) ja lausunnon (HaVL 7/2007 vp), joissa se suhtautui myönteisesti ehdotukseen sisällyttää Prümin sopimuksen määräyksiä EU:n säännöstöön.

Hallituksen esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä virkatyönä. Valmistelun yhteydessä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, sisäasiainministeriön rajavartioston osastolta, pelastusosastolta ja kansainvälisestä yksiköltä, Keskusrikospoliisilta, Suojelupoliisilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta ja Tullihallitukselta. Esityksen viimeistelyssä on otettu huomioon lausunnoissa esitetyt seikat.

6 Ahvenanmaan asema

Prümin sopimuksen voimaan tulemiselle Ahvenanmaalla pyydettiin Ahvenanmaan maakunnan suostumusta, koska Ahvenanmaalla on toimivalta yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevissa asioissa, joista on määräykset sopimuksen 6, 11 ja 12 artiklassa. Ehdotuksen 2. lakiehdotuksen 1 §:ssä voimaansaattamislakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että edellä sanottujen artikloiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset eivät olisi enää lakina voimassa. Lakiehdotuksen 1 §:ssä ei näin ollen ole kyse Ahvenanmaan itsehallintolain 9 luvussa tarkoitettusta kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamisesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Prüm-päätös ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Prüm-päätös on suoraan sovellettavaa oikeutta, mutta kansallisten täytäntöönpanotoimien tarpeellisuuden arviointi edellyttää Prüm-päätöksen ja Suomen lainsäädännön välisen suhteen yksityiskohtaista tarkastelua. Tämä vuoksi yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetaan Prüm-päätöksen sisältö ja todetaan se, mitkä säännökset korvaavat sopimuksen määräykset.

1 luku Yleisiä näkökohtia

Artiklassa 1 määritellään päätöksen tarkoitus ja soveltamisala. Päätöksen avulla jäsenvaltiot pyrkivät tehostamaan rajat ylittävää yhteistyötä EU:n perustamissopimuksen VI osastoon eli nykyisen SEUT 5 osastoon kuuluvissa asioissa. Erityisesti rikostorjunnasta vastaavien viranomaisten tiedonvaihtoa halutaan tehostaa. Tavoitteeseen pyritään DNA-tunnisteiden, sormenjälkitietojen ja tiettyjen kansallisten ajoneuvorekisteritietojen automaattisen vaihdon avulla, rajat ylittäviä vaikutuksia omaavia suurtapahtumia ja terrorismirikosten torjuntaa koskevien tietojen vaihdolla sekä rajat ylittävän poliisiyhteistyön tehostamisella.

2 luku Online-käyttö ja lisätietoja koskevat pyynnöt*1 Jakso*

DNA-tunnisteet

Artikloissa 2-7 säädetään DNA-tietojen automaattisesta vertailusta ja vaihdosta. Artikla 2 velvoittaa jäsenvaltiot perustamaan ja ylläpitämään kansallisia DNA-analyysitietokantoja rikosten tutkintaa varten. Tietokannoissa olevien tietojen käsittelyyn sovelletaan tämän päätöksen säännöksiä ja kansallisia tietosuojasäännöksiä. Jäsenmaiden tulee taata toiselle jäsenvaltiolle pääsy

rikosten tutkintaa varten perustetun DNA-analyysitietokannan viitetietoihin. Viitetiedot saavat sisältää ainoastaan DNA:n koodaamattomasta osasta saatuja DNA-tunnisteita ja viitenumeron. Viitetiedoissa ei saa olla mitään rekisteröidyn välittömän tunnistamisen mahdollistavia tietoja. Ne viitetiedot, joita ei voida yhdistää kehenkään henkilöön, ns. tahratunnisteet, on voitava tunnistaa sellaisiksi. Kunkin jäsenvaltion tulee ilmoittaa neuvoston sihteeristölle ne kansalliset DNA-analyysitietokannat, joihin päätöstä sovelletaan sekä edellytykset, joilla automaattisia hakuja voidaan tehdä. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (761/2003) 2 §:n 3 momentin 9-kohdassa säädetään tuntomerkitietojen, muun muassa DNA-tunniste ja sormenjälkitiedot, tallettamisesta poliisiasiain tietojärjestelmään. Pakkokeinolain 6 luvun 5 §:n mukaan rikoksesta epäillyltä saadaan ottaa DNA-tunniste, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Myös henkilölle, joka on lainvoimaisella tuomiolla todettu syyllistyneen rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta, saadaan ottaa DNA-tunniste sinä aikana, kun hän on rangaistuslaitoksessa tai tuomitsematta jätettynä hoidettavana mielisairaalaan ellei DNA-tunnistetta ole otettu jo esitutkintavaiheessa. Pakkokeinolain 5 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetään muiden kuin rikoksesta epäiltyjen DNA-tunnisteen määrittämisestä, mutta näitä tietoja ei saa tallettaa poliisiasiain tietojärjestelmään. Poliisiasiain tietojärjestelmän tuntomerkitiedot olisi se kansallinen DNA-analyysitiedosto, johon päätöstä sovellettaisiin eikä erillistä kansallista säätelyä tarvita tältä osin. Vastaavasti Prümin sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä vuonna 2007 katsottiin, että sopimus koskee poliisiasiain tietojärjestelmän tuntomerkitietoja eikä lisäsäätelyä tältä osin tarvita.

Artikla 3 säättää DNA-tunnisteiden automaattisesta hausta. Artiklan mukaan jäsenvaltiot antavat muiden jäsenvaltioiden kansallisille yhteyspisteille rikosten tutkintaa varten pääsyn omien DNA-

analyysitietokantojen viitetietoihin ja oikeuden tehdä niistä automaattisia hakuja DNA-tunnisteita vertailemalla. Hakuja voi tehdä vain yksittäistapauksissa ja pyynnön esittävän jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä noudattaen. Jos järjestelmä toteaa vastaavuuden välitetyn DNA-tunnisteen ja tiedot vastaanottavan jäsenvaltion DNA-tunnisteen kanssa, saa haun tekevän jäsenvaltion kansallinen yhteyspiste automaattisesti ilmoituksen osuman kohteen olleista viitetiedoista, niin sanottu osuma. Ellei osumaa todeta, myös siitä annetaan tieto. Artiklan mukaisen vertailun on tarkoitus toimia jatkuvasti, toisin sanoen, aina kun jossain jäsenvaltiossa talletetaan DNA-tietojärjestelmään DNA-viitetieto, järjestelmä automaattisesti hakee osumia toisten maiden vastaavista järjestelmistä. Menettelytapa on Suomen lainsäädännön mukainen, koska tiedot luovutetaan toisen jäsenmaan viranomaiselle rikosten selvittämistä varten, kuten poliisin henkilörekisterilain 37 § edellyttää.

Artikla 4 sisältää säännökset, jotka koskevat DNA-tunnisteiden automaattisesta vertailusta. Sen mukaan jäsenvaltiot vertailevat automaattisesti rikosten tutkintaa varten kansallisten yhteyspisteidensä välityksellä omia tahratunnisteita kaikkien muiden kansallisten DNA-analyysitietokantojen viitetiedoissa olevien DNA-tunnisteiden kanssa. Vertailu tehdään ainoastaan yhden kerran ja vain, jos pyynnön esittävän jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö sen sallii. Jos vertailu tuottaa osuman, pyynnön vastaan ottanut jäsenvaltio toimittaa viipymättä ne viitetiedot, joiden osalta vastaavuus on todettu. Suomen lainsäädäntö sallii artiklassa selostetun vertailun, koska kyseessä on tahratunnisteiden vertailu, joka tehdään rikoksen selvittämistä varten. Poliisin henkilörekisterilain 37 § sallii tietojen vaihdon tällaisessa tilanteessa.

Artiklan 5 mukaan 3 ja 4 artiklan mukaisen osumien jälkeen toimitettavien muiden henkilötietojen ja muiden tietojen toimittamisessa noudatetaan pyynnön vastaanottavan jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä, mukaan lukien oikeusapua koskevat säännökset. Poliisirekisterilain 37 § mahdollistaa 5 artiklassa tarkoitettujen tietojen luovuttamisen.

6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee nimetä kansallinen yhteyspiste, jonka tehtävä-

nä on toimittaa 3 ja 4 artiklassa sanotut tiedot niitä pyytävälle jäsenvaltiolle. Yhteyspisteen toimivaltuudet määräytyvät kansallisen lainsäädännön mukaan. Artikloissa 3 ja 4 säädettyjen teknisten menettelytapojen yksityiskohdat on vahvistettu Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksessä. Suomen kansalliseksi yhteyspisteeksi on tarkoitus nimetä Suomen kansainvälisestä rikospoliisiyhteistyöstä vastaava Keskusrikospoliisi. Tullilaitos ja rajavartiolaitos voivat pyytää DNA-tietoja yhteyspisteeltä niiden rikosten selvittämiseksi, joiden osalta ne ovat toimivaltaisia. Keskusrikospoliisi nimettiin myös Prüm-sopimuksen mukaiseksi yhteyspisteeksi DNA-tietojen osalta.

7 artiklassa säädetään molekyylogeneettisen materiaalin keräämisestä ja DNA-tunnisteiden toimittamisesta toiseen jäsenvaltioon. Artikla velvoittaa jäsenmaita antamaan toisiaan DNA-tunnisteen hankkimisessa. Artiklassa säädetään, että jos meneillään olevassa rikostutkinnassa tai rikosoikeudenkäynnissä tietystä pyynnön vastaanottavassa jäsenvaltiossa oleskelevasta henkilöstä ei ole olemassa DNA-tunnistetta, pyynnön vastaanottava jäsenvaltio antaa oikeusapua hankkimalla ja tutkimalla tästä henkilöstä saatua molekyylogeneettistä materiaalia sekä toimittaa pyytävälle jäsenvaltiolle DNA-tunnisteen. Tietojen toimittamisen edellytyksenä on, että pyynnön esittävä jäsenvaltio ilmoittaa, mihin tarkoitukseen tietoa tarvitaan, sekä esittää toimivaltaisen viranomaisensa antaman tutkintapyynnön tai -määräyksen, josta käy ilmi, että edellytykset molekyylogeneettisen materiaalin hankinnalle ja tutkimukselle olisivat olemassa, jos kyseinen henkilö oleskelisi pyynnön esittävän valtion alueella. Lisäksi edellytyksenä on, että pyynnön vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset edellytykset molekyylogeneettisen materiaalin keräämiselle ja tutkimukselle sekä saadun DNA-tunnisteen toimittamiselle ovat olemassa. Artiklan säännös ei vaikuta periaatteisiin, joiden mukaisesti Suomessa kerätään DNA-tunnisteita. Pynnön täytäntöönpanoa ja tietojen luovuttamista harkittaessa tulevat noudatettavaksi rikosoikeusapulain säännökset sekä Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

2 Jakso

Sormenjälkitiedot

Sormenjälkitietojen automaattisesta vaihdosta ja vertailusta säädetään 8—11 artikloissa.

Artiklan 8 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että rikosten torjumiseksi ja tutkimiseksi perustetun kansallisen sormenjälkitietokannan viitetiedot ovat muiden jäsenvaltioiden saatavilla. Viitetiedot sisältävät ainoastaan sormenjälkitiedot ja viitenumeron. Viitetiedoissa ei saa olla mitään rekisteröidyn välittömän tunnistamisen mahdollistavia tietoja. Tunnistamattomat sormenjäljet on voitava tunnistaa sellaisiksi. Pakkokeinolain 6 luvun 4 §:ssä säädetään sormenjälkitietojen tallettamisesta. Lainkohdan mukaan poliisi-mies saa ottaa rikoksesta epäillystä henkilöstä sormenjäljen. Prüm-päätöksen säännökset eivät vaikuta Suomen sormenjälkien tallettamista koskevaan lainsäädäntöön. Viitetietojen voidaan katsoa olevan osa poliisiasian tietojärjestelmän tuntomerkkitietoja, joten niiden vaihtaminen päätöksen mukaisesti ei edellytä erillistä kansallista säätelyä.

Artiklan 9 mukaan jäsenvaltioiden on annettava muiden jäsenvaltioiden kansallisille yhteyspisteille rikosten torjumista ja tutkimista varten pääsyn sormenjälkitietokannan viitetietoihin ja oikeuden tehdä niistä automaattisia hakuja sormenjälkitietoja vertailemalla. Pynnön esittävän jäsenvaltion yhteyspiste varmistaa osuman jälkeen sormenjälkitietojen vastaavuuden tietokantaa hallinnoivan jäsenvaltion viitetietojen kanssa ehdottoman vastaavuuden todentamiseksi. Vertailussa käytetään apuna automaattisesti lähetettyjä viitetietoja kanssa.

Artiklan 10 mukaan osuman ja vastaavuuden jälkeen tapahtuvassa muiden henkilötietojen ja muiden tietojen toimittamisessa noudatetaan pynnön vastaanottavan jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä, mukaan lukien rikosoikeusapua koskevat säännökset, kuten edellä on sanottu DNA-tietojen kohdalla. Poliisirekisterilain 37 § mahdollistaa päätöksen 10 artiklassa tarkoitettujen tietojen luovuttamisen.

Artikla 11 velvoittaa jäsenvaltiot nimeämään kansallisen yhteyspisteen tietojenvaih-

toa varten. Yhteyspisteen toimivaltuudet määräytyvät sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan. Sormenjälkitietoihin liittyvän menettelyn tekniset yksityiskohdat on määritelty Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksessä. Suomen kansallisena yhteyspisteenä toimisi kansainvälisestä rikospoliisiyhteistyöstä vastaava Keskusrikospoliisi. Tullilaitos ja rajavartiolaitos voivat pyytää sormenjälkitietoja yhteyspisteeltä niiden rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi, joiden osalta ne ovat toimivaltaisia. Keskusrikospoliisi nimettiin yhteyspisteeksi myös Prüm-sopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä sormenjälkien osalta.

3 Jakso

Ajoneuvorekisteritiedot

Artiklassa 12 säädetään ajoneuvorekisteritietojen automaattisesta hausta. Sanottuja tietoja voidaan käyttää rikosten torjumiseksi ja tutkimiseksi sekä haun tekevän jäsenvaltion tuomioistuinten tai syyttäjien toimivaltaan kuuluvien muiden rikosten tutkimiseksi sekä yleisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Artiklan mukaan kansallisille yhteyspisteille annetaan pääsy sekä oikeus tehdä yksittäistapauksissa hakuja ajoneuvorekisteritietoihin, jotka koskevat omistajia tai haltijoita sekä ajoneuvoja koskevia tietoja. Hakuja voidaan tehdä ainoastaan täydellistä ajoneuvon tunnistusnumeroa tai täydellistä rekisteritunnusta käyttäen sekä haun tekevän jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksessä on lueteltu ne tiedot, jotka tiedonhaun kohteena olevan jäsenvaltion tulee antaa tietoja hakevan jäsenvaltion saataville. Tällaisia tietoja ovat muun muassa ajoneuvon rekisterinumero, valmistusnumero, ajoneuvon kaupallinen merkki, haltijan ja omistajan tiedot, mukaan lukien nimi, syntymäaika, sukupuoli ja osoite sekä ajoneuvon rekisteröintipäivä. Kunkin jäsenvaltion tulee nimetä kansallinen yhteyspiste saapuvia pyyntöjä varten ja tietojen toimittamiseksi. Yhteyspisteen toimivaltuudet määräytyvät sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan. Ajoneuvorekisteritietojen hakuun liittyvät tekniset asiat säädetään Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksessä.

Kansallinen yhteyspiste tulevia hakuja varten on sama, joka huolehtii myös kyseisen jäsenvaltion osalta hakujen onnistumisesta toisen jäsenvaltion ajoneuvorekisteriin. Poliisit tekevät kyselyt suoraan toiseen jäsenvaltioon, mutta yhteyspistettä tarvitaan mahdollisia ongelmatilanteita varten. Suomen kansalliseksi yhteyspisteeksi nimettäisiin Keskusrikospoliisi. Keskusrikospoliisi nimettiin yhteyspisteeksi myös Prümin sopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä ajoneuvotietojen hakuja varten.

ALR 16 § säättää poliisin oikeudesta luovuttaa edelleen ajoneuvoliikennerekisterin tietoja. Ajoneuvorekisteritietojen suorakäyttö toteutetaan poliisiliittymän kautta, jolloin poliisi rakentaa yhteydet poliisiliittymästä ulkomaille. Jäsenvaltioiden käyttöoikeuksien hallinnan hoitaisi poliisi. Lokitietoja tallennetaan Eucarikassa, Haltikissa ja Liikenteen turvallisuusvirastossa. Tullilaitos ja rajavartiolaitos voivat pyytää ajoneuvoja koskevia tietoja yhteyspisteeltä niiden rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi, joiden osalta ne ovat toimivaltaisia.

3 luku Suurtapaukumat

Artiklassa 13 säädetään tarpeellisten tietojen toimittamisesta kansallisen lainsäädännön mukaisesti toiselle jäsenvaltiolle rikosten torjumiseksi ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sellaisten suurtapauksien yhteydessä, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Artiklassa mainitaan esimerkkeinä urheilutapaukumat ja Eurooppa-neuvosto. Artikla velvoittaa myös omaloitteiseen tietojen antamiseen. Säännös ei koske henkilötietojen toimittamista.

Artikla 14 koskee henkilötietojen toimittamista artiklassa 13 mainituissa tilanteissa. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee toimittaa toisilleen sekä pyynnöstä että omaloitteisesti henkilötietoja, jos lainvoimaisten tuomioiden tai muiden tosiseikkojen johdosta voidaan olettaa, että kyseinen henkilö syyllistyy rikokseen sanotunlaisten tapahtumien yhteydessä tai muodostavaa uhan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Edellytyksenä on, että tietojen toimittaminen on tiedot luovuttavana jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan sallittua.

Henkilötietoja saa käsitellä vain edellä sanottua tarkoitusta varten ja vain niiden tapahtumien osalta, joiden vuoksi tiedot on toimitettu. Tiedot on hävitettävä välittömästi, kun tietojen käyttötarkoituksen mukaiset tavoitteet on saavutettu tai kun niitä ei enää voida saavuttaa. Toimitetut tiedot on hävitettävä joka tapauksessa viimeistään vuoden kuluttua.

Suomen lainsäädännön mukaan poliisi voi saada rikosrekisteritietoja vain pakkokeinojen käyttämistä varten. Hallitus ei ehdota lainsäädännön muuttamista neuvoston päätöksen vuoksi. Suomi tulee luovuttamaan 13 ja 14 artikloiden nojalla vain sellaisia tietoja, joiden saanti vastaaviin kansallisiin tarkoituksiin on Suomen nykyisen lainsäädännön mukaan sallittua. Tällaisia tietoja ovat muun muassa sellaiset poliisirekisterien tiedot, joiden luovuttaminen on poliisirekisterilain 37 §:n nojalla sallittua.

Suurtapauksien yhteydessä toimitettavia tietoja varten on artiklan 15 mukaan nimettävä kansallinen yhteyspiste. Sen toimivaltuudet määräytyvät sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan.

4 luku Toimenpiteet terrorismirikosten torjumiseksi

Artiklassa 16 säädetään terrorismirikosten torjumiseksi luovutettavista tiedoista ja henkilötiedoista joko pyynnöstä tai omaloitteisesti. Velvollisuus tietojen toimittamiseen on, jos tiettyjen tosiseikkojen perusteella voidaan olettaa, että rekisteröidyt henkilöt tulevat syyllistymään sellaisiin rikoksiin, joita terrorismin torjunnasta 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/475 1—3 artiklassa tarkoitetaan. Luovutettavina tietoina tulevat kysymykseen sukunimi, etunimet, syntymäaika ja -paikka sekä kuvaus niistä tosiseikoista, joiden nojalla henkilön oletetaan syyllistyvän rikokseen. Kunkin jäsenvaltion tulee nimetä yhteyspiste tietojen vaihtamiselle. Yhteyspisteen toimivaltuudet määräytyvät sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan. Tiedot toimittava jäsenvaltio voi asettaa ehtoja tietojen käytölle vastaan ottavassa valtiossa ja nämä ehdot sitovat tiedot vastaan ottanutta valtiota.

Poliisirekisterilain 37 § mahdollistaa artiklassa 16 tarkoitettujen tietojen luovuttamisen. Kansallisena yhteyspisteenä toimisi terrorismin torjunnasta vastaava Suojelupoliisi.

5 luku **Muut yhteistyön muodot**

Artiklassa 17 säädetään yhteisistä operaatioista. Jäsenvaltioiden nimeämät toimivaltaiset viranomaiset voivat järjestää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi yhteisiä partioita ja muita yhteisiä operaatioita. Tällöin muiden jäsenvaltioiden nimeämät virkamiehet tai muuta valtion palveluksessa olevat osallistuvat toisen jäsenvaltion alueella tapahtuviin toimenpiteisiin. Isäntävaltio voi antaa yhteiseen operaatioon osallistuville toisen jäsenvaltion virkamiehille toimivaltuuksia, jos se on isäntävaltion lainsäädännön mukaista ja jos lähettävä jäsenvaltio antaa siihen suostumuksen. Vieraan valtion virkamiehille voidaan antaa myös lähettävän valtion mukaisia toimivaltuuksia, jos isäntävaltion lainsäädäntö sallii sen. Toimivaltuuksia voidaan käyttää ainoastaan isäntävaltion virkamiesten johdolla ja pääsääntöisesti heidän läsnä ollessa. Vieraan valtion virkamiehet ovat isäntävaltion kansallisen lainsäädännön alaisia ja isäntävaltio on vastuussa heidän toimistaan. Vieraan valtion virkamiesten on noudatettava isäntävaltion toimivaltaitten viranomaisten antamia ohjeita. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot ilmoittavat yhteistyön käytännön näkökohdat toisilleen erillisillä ilmoituksilla.

Täytäntöönpanolain 2 §:ään ja ampumaseteläin 17 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset yhteiseen operaatioon osallistuvan toisen valtion virkamiehen toimivaltuuksista ja oikeudesta kantaa ampumasetta ja muuta voimankäyttövälinettä. Poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitokset olisivat toimivaltaitten suomalaisia virkamiehiä toimimaan yhteisissä operaatioissa toisessa jäsenvaltiossa.

Artiklassa 18 säädetään avustamisesta joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa pyrkimyksenä estää rikoksia ja ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Artiklassa yksilöidään seuraavat yhteistyömuodot: ilmoitus toisille jäsenvaltioille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tilanteista, joilla on rajat ylittäviä vaikutuk-

sia, sekä tietojen vaihto, jäsenvaltioiden poliisioperaatioiden yhteensovittaminen ja suorittaminen sekä virkamies-, asiantuntija- ja neuvonantajavaihto sekä varusteiden toimitaminen sen valtion pyynnöstä, jonka alueella tilanne on syntynyt.

Artikla 19 sisältää säännökset aseiden, ammusten ja muiden tarvittavien varusteiden käytöstä 17 ja 18 artiklojen mukaisissa tilanteissa. Toisen jäsenvaltion virkamiehet voivat käyttää virkapukuaan toimiessaan toisen jäsenvaltion alueella. He voivat myös pitää hallussaan aseita, ammuksia ja muita varusteita, joihin heillä on oikeus lähettävän valtion lainsäädännön mukaan. Isäntävaltio voi kuitenkin kieltää tietynlaisten aseiden, ammusten ja muiden varusteiden mukana pitämisen. Aseita, ammuksia ja muista varusteista voidaan käyttää ainoastaan lailliseen itsepuolustukseen tai muiden puolustamiseen. Isäntävaltion operaatiota johtava virkamies voi kuitenkin yksittäistapauksessa kansallisen lainsäädännön mukaisesti hyväksyä aseiden, ammusten tai muiden varusteiden käytön muissa kuin laillisessa itsepuolustuksessa tai muiden puolustamisessa. Aseiden, ammusten ja muiden varusteiden käytössä on noudatettava isäntämaan lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden tulee antaa yksityiskohtaiset ilmoitukset sallituista aseista, ammuksista ja muista varusteista sekä niiden käytöstä. Jos vieraan valtion virkamies käyttää ajoneuvoa toisen jäsenvaltion alueella, heitä koskevat samat liikennesäännöt kuin isäntävaltion virkamiehiä, mukaan lukien tienkäyttöoikeudet, ja erityisoikeudet tieliikenteessä.

Artiklan 20 mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus suojella ja avustaa muiden jäsenvaltioiden lähettämiä virkamiehiä virantoimituksessa samalla tavalla kuin omia virkamiehiään.

Artiklassa 21 säädetään toisen jäsenvaltion alueella toimivien toisen jäsenvaltion virkamiesten siviilioikeudellisesta vastuusta vahingon sattuessa. Jos nämä virkamiehet toimivat toisessa jäsenvaltiossa 17 artiklan mukaisessa tilanteessa, heidän jäsenvaltionsa on vastuussa heidän toiminnassaan mahdollisesti aiheuttamistaan vahingoista sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella he toimivat. Jos vahinkoa on aiheutunut kellen tahansa henkilölle isäntävaltion alueel-

la, lähettävän jäsenvaltion on korvattava isäntävaltiolle kokonaisuudessaan ne määrät, jotka tämä on suorittanut vahingonkärtsijöille tai heidän oikeudenomistajilleen. Jos vahingon ovat aiheuttaneet isäntävaltion virkamiehet, vahingon korvaaminen määräytyy niiden edellytysten mukaisesti, joita sovelletaan sen omien virkamiesten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen.

Artiklassa 21 on säännökset myös niiden vahinkojen varalta, jotka ovat syntyneet 18 artiklan mukaisissa tilanteissa. Tällöin isäntävaltio on vastuussa lähettävän jäsenvaltion virkamiesten toiminnassaan aiheuttamista vahingoista kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Jos tällainen vahinko aiheutuu vakavasta laiminlyönnistä tai tahallisuudesta, isäntävaltio voi ottaa yhteyden lähettävään valtioon, jotta tämän korvaisi isäntävaltion vahingonkärtsijöille tai oikeudenomistajilleen maksamat summat.

Kansainvälisen rikosoikeusapulain 25 b §:ssä säädetään vastuusta ulkomaalaisen virkamiehen aiheuttamasta vahingosta.

Artiklan 22 mukaan virkamiehet, jotka toimivat toisen jäsenvaltion alueella, rinnastetaan tekemiensä rikosten tai heihin kohdistuvien rikosten suhteen isäntävaltion virkamiehiin, jos mistään muusta asianomaista jäsenvaltiota sitovasta sopimuksesta ei muuta johdu. Rikoslain 16 luvussa säädetään rikoksista viranomaisia vastaan ja sanotun luvun 20 §:n mukaan rikollisen teon kohteena voi olla myös sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen tai esitutkintatehtävissä. Rikoslain 40 luvun 12 §:ssä säädetään virkarikosten soveltamisalasta. Säännöksen mukaan 40 luvun 1—3, 5, 7—10 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomessa muun muassa kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä.

Artikla 23 säätää, että virkamiehet, jotka toimivat toisen jäsenvaltion alueella, ovat

edelleen, erityisesti kurinpitösäännösten osalta, omassa jäsenvaltiossaan sovellettavan virkasuhdelainsäädännön alaisia.

6 luku **Tietosuojaa koskevat yleiset säännökset**

Artikla 24 sisältää määritelmät käsitteille henkilötietojen käsittely, automaattinen hakumenettely, tunnuksella varustaminen ja lukitus. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan kaikkea henkilötietojen käsittelyä tai käsitteilyä riippumatta siitä, suoritetaanko se automaattisin menetelmin, kuten henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, järjestäminen, säilyttäminen, muokkaaminen tai muuttaminen, valikointi, haku, tutkiminen, käyttö, luovuttaminen toimittamalla, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, yhteensovittaminen tai yhdistäminen sekä suojaaminen, poistaminen tai hävittäminen. Tietojen käsittelyksi katsotaan myös osuman saamisesta tai saamatta jäämisestä tehty ilmoitus. Automaattisella hakumenettelyllä tarkoitetaan välitöntä pääsyä toisen viranomaisen automaattiseen tietokantaan tavalla, jossa hakumenettelyyn vastataan täysin automaattisesti. Tunnuksella varustamisella tarkoitetaan puheena olevassa neuvoston päätöksessä talletettujen henkilötietojen merkitsemistä ilman, että tavoitteena on niiden myöhemmän käsittelyn rajoittaminen. Lukituksella tarkoitetaan talletettujen henkilötietojen merkitsemistä siten, että tavoitteena on niiden myöhemmän käsittelyn rajoittaminen.

Artiklassa 25 säädetään tietosuojan tasosta. Artiklan mukaan kukin jäsenvaltio takaa kansallisessa lainsäädännössään päätöksen nojalla vaihdettaville tiedoille tietosuojan tason, joka vastaa vähintään sitä tasoa, josta määrätään Euroopan neuvoston 28 päivänä tammikuuta 1981 tehdyssä yksilöiden suoje-lua henkilötietojen automaattisessa käsittelyssä koskevassa sopimuksessa (SopS 36/1992) ja sen 8 päivänä marraskuuta 2001 tehdyssä lisäpöytäkirjassa Tässä yleissopimuksessa määritellään ne tietosuojan perusperiaatteet, jotka sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan lainsäädännössään yksityisyyden suojaamiseksi henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä. Lisäpöytäkirjan mukaan henkilötietoja voidaan siirtää valtiol-

le tai organisaatiolle, jota tietosuojasopimuksen määräykset eivät koske ainoastaan silloin, kun kyseinen valtio tai organisaatio takaa tietojen siirrolle riittävän tietosuojan tason. Jäsenvaltioiden tulee noudattaa myös Euroopan neuvoston ministerikomitean 17 päivänä syyskuuta 1987 jäsenvaltioille antaman suosituksen R (87) 15 henkilötietojen käytöstä poliisin toiminnassa, joka koskee myös tilanteita, joissa tietoja ei käsitellä automaattisesti. Artiklan 25 mukaan henkilötietojen vaihtaminen voidaan aloittaa vasta siten, kun päätöksen mukaiset tietosuojasäännökset on pantu täytäntöön tietojen toimittamiseen osallistuvien jäsenvaltioiden lainsäädännössä. Euroopan unionin ministerineuvosto päättää yksimielisesti, täytyykö tämän edellytys. Edellä sanottua ministerineuvoston vahvistamista ei kuitenkaan tarvita sellaisten jäsenvaltioiden osalta, jotka ovat jo aloittaneet päätöksessä tarkoitettujen henkilötietojen vaihtamisen Prümin sopimuksen nojalla. Esimerkiksi Suomi on saanut luvan aloittaa DNA-tietojen automaattisen vertailun ja vaihdon Prümin sopimuksen mukaisessa menettelyssä, joten ministerineuvoston vahvistamista ei tältä osin enää tarvita.

Artiklassa 26 säädetään henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Henkilötietoja saa käsitellä ainoastaan niitä tarkoituksia varten, joita varten ne on päätöksen mukaisesti toimitettu. Käsitely muita tarkoituksia varten on sallittu ainoastaan tiedot luovuttaneen jäsenvaltion etukäteen antamalla luvalla ja tiedot vastaan ottaneen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Suostumus voidaan antaa, jos tiedot luovuttavan jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö sallii tietojen käsittelyn muita tarkoituksia varten.

Artiklan 2 kohdassa säädetään DNA- ja sormenjälkitietojen käsittelystä. Haun tai vertailun tekevä jäsenvaltio saa käsitellä sanottuja tietoja ainoastaan vertailtujen DNA- ja sormenjälkitietojen vastaavuuden toteamiseen tai virka- tai oikeusapupyynnön valmisteluun ja esittämiseen kansallisen lainsäädännön mukaisesti taikka 30 artiklassa tarkoitettuna sallittavuuden toteamista varten tehtävään kirjaamiseen. Tietokantaa hallinnoiva jäsenvaltio saa käsitellä sille toimitettuja DNA- ja sormenjälkitietoja ainoastaan silloin, kun se on tarpeen vertailun suorittamis-

ta, automaattista hakuun vastaamista tai 30 artiklassa tarkoitettuna sallittavuuden toteamista varten tehtävään kirjaamista varten. Tiedot on poistettava välittömästi vertailun päätyttyä tai automaattiseen hakuun vastaamisen jälkeen, jollei niiden jatkokäsittely ole tarpeen vastaavuuden toteamiseen tai virka- tai oikeusapupyynnön valmisteluun ja esittämiseen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Tietokantaa hallinnoiva jäsenvaltio saa käyttää sille toimitettuja ajoneuvorekisteritietoja ainoastaan silloin, kun se on tarpeen automaattista hakuun vastaamista tai 30 artiklassa tarkoitettuna sallittavuuden toteamista varten tehtävään kirjaamista varten. Tiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun on saatu vastaus automaattiseen hakuun, jollei niiden jatkokäsittely ole tarpeen 30 artiklassa tarkoitettuna sallittavuuden toteamista varten tehtävään kirjaamista varten. haun tehnyt jäsenvaltio saa käyttää vastauksena saamiaan tietoja ainoastaan sitä menettelyä varten, jota varten haku tehtiin.

Artiklassa 27 säädetään, että lähetetyt henkilötietoja saavat käsitellä ainoastaan toimivaltaiset viranomaiset, elimet ja tuomioistuimet, jotka vastaavat jostakin 26 artiklassa mainitun tarkoituksen toteuttamisesta. Saatuja tietoja saa luovuttaa muille viranomaisille ainoastaan tiedot toimittaneen jäsenvaltion ennakolta antamalla suostumuksella ja tiedot vastaanottavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön nojalla. Suomessa toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitos sekä syyttäjät ja tuomioistuimet.

Artikla 28 koskee tietojen oikeellisuutta, ajantasaisuutta ja säilytysaikaa. Jos käy ilmi, että toiselle jäsenvaltiolle on toimitettu virheellisiä tietoja tai tietoja, joita ei olisi saanut toimittaa, siitä on ilmoitettava välittömästi tiedot vastaanottaneille jäsenvaltioille. Näiden on oikaistava tai poistettava tiedot. Myös lähetetyt henkilötiedot on oikaistava, jos ne osoittautuvat virheellisiksi. Jos tiedot vastaanottavalla valtiolla on syytä olettaa, että sen vastaanottamat tiedot ovat virheellisiä tai että ne tulisi poistaa, sen tulee viipymättä ilmoittaa asiasta tiedot luovuttaneelle jäsenvaltiolle. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos rekisteröity henkilö kiistää jonkin tiedon oikeellisuuden eikä tiedon oikeellisuutta tai virheel-

lisyyttä voida todentaa, kyseiset tiedot tulee varustaa tunnuksella rekisteröidyn sitä pyytävässä. Tunnus voidaan poistaa jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja vain rekisteröidyn suostumuksella taikka toimivaltaisen tuomioistuimen tai riippumattoman tietosuojaviranomaisen päätöksellä. Poliisirekisterilain 27 § säättää tietojen varustamisesta tunnuksella silloin, kun tiedot on todettu virheelliseksi, mutta no on tarpeen säilyttää edelleen rekisteröidyn, muun asianosaisen ti poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Artiklan 3 kohdassa todetaan, että tiedot, joita ei olisi saanut toimittaa tai vastaanottaa, on poistettava. Ne tiedot, jotka on toimitettu ja vastaanotettu luvallisesti, on poistettava, jos ne eivät ole tarpeellisia tai eivät enää ole tarpeellisia siihen tarkoitukseen, jota varten ne toimitettiin. Jos henkilötiedot on toimitettu oma-aloitteisesti, niiden vastaanottajan on tarkistettava, ovatko ne tarpeelliset siihen tarkoitukseen, jota varten ne toimitettiin. Luvallisesti toimitetut ja vastaanotetut henkilötiedot on poistettava myös tiedot toimittavan jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn tietojen säilytyksen enimmäisajan päätyttyä, jos tiedot toimittanut elin on ilmoittanut tiedot vastaanottavalle viranomaiselle tästä enimmäisajasta tietojen toimittamisen yhteydessä. Poistamisen sijasta on tehtävä tietojen lukitseminen kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jos on syytä olettaa, että poistaminen vahingoittaisi rekisteröidyn etuja. Lukittuja tietoja saa toimittaa ja käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, joka on estänyt niiden poistaminen. Poliisirekisterilain 22 §:n 5 momentti, 23 §:n 2 momentti ja 26 §:n 2 momentti säättävät niistä edellytyksistä, joilla tiedot voidaan lukita poistamisen sijaan.

Artikla 29 koskee teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä tietosuojan ja tietoturvallisuuden takaamiseksi. Tiedot luovuttavien ja vastaanottavien elinten on taattava se, että henkilötiedot suojataan tehokkaasti tahatonta ja luvatonta hävittämistä, tahatonta häviämistä, luvatonta pääsyä, luvatonta tai tahatonta muuttamista ja luvatonta julkistamista vastaan. Erillisellä neuvoston hyväksymällä täytäntönnäpönpäätöksellä 2008/616/YOS vahvistetaan automaattisen hakumenettelyn tekniset yksityiskohdat. Ne takaavat, että tie-

tosuoja ja tietoturva toteutetaan kulloistakin tekniikan tasoa vastaavilla toimenpiteillä, jotka takaavat erityisesti tietojen luottamuksellisuuden ja koskemattomuuden. Täytäntönnäpönpötoimenpiteet takaavat myös sen, että käytettäessä verkkoja, joihin on yleinen pääsy, käytetään toimivaltaisten viranomaisten salaus- ja autentisointimenetelmiä ja että hakujen luvallisuutta voidaan valvoa päätöksen mukaisesti.

Artiklassa 30 säädetään kirjaamisesta ja dokumentoinnista sekä määritellään automaattisen ja ei-automattisen tietojen toimituksen erityissäännöt. Ei-automattisen tiedon luovuttaminen ja vastaanottaminen tulee kirjata luovuttamisen sallittavuuden toteamiseksi. Kirjaamisen tulee käsittää luovuttamisen aihe, toimitetut tiedot, toimituspäivä sekä haun tekevän elimen ja tietokantaa hallinnoivan elimen nimi ja viitenumero. DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen automaattisen haun ja DNA-tietojen automaattiseen vertailun osalta artiklassa säädetään, että automaattisen haun ja vertailun saavat tehdä vain ne kansallisen yhteyspisteen virkamiehet, jotka on erityisesti valtuutettu tähän. Luettelo näistä virkamiehistä on toimitettava pyynnöstä henkilötietojen valvontaviranomaisille ja muiden jäsenvaltioiden käyttöön. Automaattisen tietojen haun ja vertailun osalta säädetään lisäksi, että haun tekevä elin ja tietokantaa hallinnoiva elin kirjaavat jokaisen tietojen luovuttamisen ja vastaanottamisen, mihin sisältyy tieto siitä, onko saatu osuma vai ei. Kirjaamisen tulee sisältää toimitetut tiedot, toimituspäivä ja tarkka ajankohta sekä haun tekevän elimen ja tietokantaa hallinnoivan elimen nimi ja viitenumero. Se elin, joka on tehnyt haun, kirjaa myös haun ja tiedon luovuttamisen aiheen sekä haun tehneen virkamiehen ja haun tai lähetyksen määränneen virkamiehen tunnuksen. Artiklan 3 kohdassa veloitetaan toimittamaan kirjatut tiedot (asianomaisen) jäsenvaltion toimivaltaisille tietosuojaviranomaisille näiden pyynnöstä. Kirjattuja tietoja saa käyttää tällöin ainoastaan tietosuojan valvontaan ja tietoturvallisuuden varmistamiseksi. Kirjatut tiedot tulee suojata epäasialliselta käytöltä ja muulta väärinkäytöltä ja ne on säilytettävä kahden vuoden ajan, minkä jälkeen ne on poistettava. Henkilötietojen luovuttamisen ja vastaanottamisen

oikeudellisesta valvonnasta vastaavat asianomaisten jäsenvaltioiden riippumattomat tietosuojaviranomaiset tai tarvittaessa oikeusviranomaiset. Jokainen voi pyytää näiltä viranomaisilta omien henkilötietojensa käsittelyn laillisuuden tarkistamista. Sekä tietosuojaviranomaisten että kirjaamisesta vastaavien elinten on tehtävä pistokokeita tietojen luovuttamisen laillisuuden varmistamiseksi. Tarkastusten tulokset on säilytettävä 18 kuukauden ajan ja sen jälkeen välittömästi poistettava. Artiklassa veloitetaan myös eri jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaiset toimimaan yhteistyössä tarkastustehtävien hoitamiseksi.

Artiklassa 31 säädetään rekisteröidyn oikeudesta tiedonsaantiin ja vahingonkorvaukseen. Rekisteröidyllä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti annettava tämän pyynnöstä ilman kohtuuttomia kuluja ja yleisesti ymmärrettävässä muodossa ja ilman perusteetonta viivytystä tietoja hänen käsiteltävinä olevista henkilötiedoistaan, sekä niiden alkuperästä, vastaanottajasta, aiotusta käsittelytarkoituksesta ja, jos kansalliset säännökset niin edellyttävät, käsittelyn oikeusperustasta. Rekisteröidyllä on oikeus myös virheellisten tietojen oikaisemiseen ja luvatta käsiteltyjen tietojen poistamiseen. Jäsenvaltioiden tulee myös taata, että rekisteröidyt voivat tietosuojaoikeuksiensa tultua loukatuksi kääntyä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun riippumattoman ja puolueettoman tuomioistuimen puoleen sekä yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annetun direktiivin 95/46/EY 28 artiklassa tarkoitetun riippumattoman valvontaviranomaisen puoleen ja että hänelle annetaan mahdollisuus vaatia vahingonkorvausta tai muuta korvausta. Artiklan 2 kohdassa säädetään oikeudesta vahingonkorvaukseen. Jos tiedot on toimitettu vastaanottavaan valtioon Prüm-päätöksen mukaisesti, ei tiedot vastaanottanut valtio voi käyttää luovutettujen tietojen virheellisyyttä perusteena välttää kansallisen lainsäädännön mukainen vastuunsa vahingon kärsineeseen nähden. Jos tiedot vastaanottanut elin on veloitettu suorittamaan vahingonkorvausta sillä perusteella, että se on käyttänyt virheellisesti toimitettuja tietoja, tiedot toimittaneen eli-

men on korvattava tiedot vastaanottaneen viranomaisen suorittama vahingonkorvaus täysimääräisesti.

Artiklan 32 mukaan tiedot luovuttaneella jäsenvaltiolla on oikeus saada tiedot vastaanottaneelta valtiolta tietoja toimitettujen tietojen käsittelystä ja siitä saaduista tuloksista.

7 luku **Täytäntöönpanoa koskevat ja loppusäännökset**

Artiklan 33 mukaan neuvosto hyväksyy määräenemmistöllä ja Euroopan parlamenttia kuultuaan tämän päätöksen täytäntöön panemiseksi unionin tasolla tarvittavia toimenpiteitä.

Artikla 34 mukaan kukin jäsenvaltio vastaa itse niistä kustannuksista, joita sen viranomaisille aiheutuu tämän päätöksen soveltamisesta. Jäsenvaltiot voivat erityistapauksissa poiketa tästä pääsäännöstä. Pääsääntö ei tarkoita sitä, etteivätkö jäsenmaat voisi hakea rahoitusta esimerkiksi komission hallinnoimista rahoitusohjelmista. Esityksestä aiheutuu kustannuksia kansallisiin tietojärjestelmiin tehtävistä muutostöistä. Näitä muutoksia on osittain tehty jo Prüm-sopimuksen vuoksi, koska soveltamisalat ovat DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvotietojen osalta samat molemmissa instrumenteissa.

Koska Prüm-päätöksen tarkoituksena on tehostaa jäsenmaiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojen vaihtoa ja pääsyä toistensa tietoihin, on odotettavissa, että päätöksen soveltamisen myötä eri rekistereiden kyselymäärä nousee. Tässä vaiheessa on kuitenkin vaikea arvioida kasvun määrää ja sen johdosta aiheutuvia kustannuksia tietojärjestelmien ylläpidossa.

Artiklassa 35 säädetään tämän päätöksen suhteesta muihin välineisiin. Kohdan 1 mukaan päätöksen asiaankuuluvia säännöksiä tullaan soveltamaan Prüm-sopimuksen vastaavien määräysten sijaan. Kaikkia muita Prüm-sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen sen sopimuspuolten kesken. Kohdassa 2 säädetään, että jäsenvaltiot voivat, rajoittamatta perustamissopimuksen VI osaston nojalla hyväksymiä sitoumuksia, jatkaa sellaisten rajat ylittäviä yhteistyötä koskevien kahden- tai monenvälisen sopimusten tai järjestelyjen soveltamista, jotka ovat voimassa

tämän päätöksen tekopäivänä, jos tällaiset sopimukset tai järjestelyt eivät ole yhteen sopimattomia tämän päätöksen tavoitteiden kanssa. Jäsenvaltiot voivat myös tämän päätöksen voimaan tulon jälkeen tehdä tai saattaa voimaan rajat ylittävää yhteistyötä koskevia kahden- tai monenvälisiä sopimuksia tai järjestelyjä, jos niiden avulla voidaan syventää tai laajentaa tämän päätöksen tavoitteita. Olemassa olevat tai uudet sopimukset tai järjestelyt eivät saa vaikuttaa suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka eivät ole niiden osapuolia. Kohdassa 4 säädetään, että jäsenvaltioiden on ilmoitettava neuvostolle ja komissiolle neljän viikon kuluessa päätöksen voimaantulosta niistä olemassa olevista sopimuksista tai järjestelyistä, joiden soveltamista halutaan jatkaa. Jäsenvaltioiden tulee ilmoittaa neuvostolle ja komissiolle myös uusista sopimuksista tai järjestelyistä kolmen kuukauden kuluessa niiden allekirjoittamisesta, tai jos kyse on ennen päätöksen voimaantuloa allekirjoitetuista sopimuksista, kolmen kuukauden kuluessa niiden voimaantulosta. Päätöksellä ei ole vaikutusta jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisiin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin tai järjestelyihin. Päätös ei myöskään rajoita voimassa olevien oikeusapua tai tuomioistuinten päätösten vastavuoroista tunnustamista koskevien sopimusten soveltamista.

Artiklan 36 mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet päätöksen säännösten noudattamiseksi vuoden kuluessa päätöksen voimaantulosta. Päätös julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL) 6 päivänä elokuuta 2008. Päätös tuli voimaan sen 37 artiklan mukaisesti kahdenkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se oli julkaistu EUVL:ssä eli 26 päivänä elokuuta 2008. Tämän mukaisesti toimenpiteet on toteutettava 26 päivä elokuuta 2009 mennessä. Edellä olevasta poiketen päätöksen 2 luvun säännösten osalta tarvittavat toimenpiteet on kuitenkin toteutettava vasta kolmen vuoden kuluessa päätöksen ja päätöksen täytäntöönpanoa koskevan neuvoston päätöksen voimaantulosta. Päätöksen täytäntöönpanoa koskeva päätös tuli voimaan samanaikaisesti Prüm-päätöksen kanssa. Tämän mukaisesti 2 luvun säännösten täytäntöön panemiseksi

tarvittavat toimenpiteet on toteutettava 26 päivä elokuuta 2011 mennessä.

Jäsenvaltioiden on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle, että ne ovat panneet täytäntöön Prüm-päätöksestä aiheutuvat velvoitteet ja toimitettava päätöksen mukaiset ilmoitukset (36 artiklan 2 kohta). Samassa yhteydessä jäsenvaltio voi ilmoittaa, että se soveltaa välittömästi tätä päätöstä suhteissaan saman ilmoituksen tehneisiin jäsenvaltioihin. Tätä esitystä kirjoitettaessa ainoastaan Itävalta on antanut väliaikaista soveltamista koskevan ilmoituksen. Jäsenvaltiot voivat muuttaa antamiaan ilmoituksia milloin tahansa neuvoston pääsihteeristölle annettavalla ilmoituksella. Neuvoston pääsihteeristö toimittaa ilmoitukset edelleen muille jäsenvaltioille ja komissiolle. Komission tulee antaa neuvostolle viimeistään 28 päivänä heinäkuuta 2012 kertomus päätöksen täytäntöönpanosta sekä asianmukaisia ehdotuksia uusiksi toimenpiteiksi.

Artikla 37 säättää päätöksen voimaantulosta. Päätös tulee voimaan 20 päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

2 Lakiehdotusten perustelut

2.1 Laki rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

1 §. Lain tarkoitus. Laissa toteutetaan Prüm-päätöksen edellyttämät kansalliset täytäntöönpanotoimet. Pykälässä mainitaan Prüm-päätöksen viitetiedot.

2 §. Toisen jäsenvaltion virkamiehen osallistuminen yhteiseen operaatioon Suomessa. Päätöksen 17 artiklan mukaan jäsenvaltioiden nimeämät toimivaltaiset viranomaiset voivat ottaa käyttöön yhteiset operaatiot yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi. Yhteisissä operaatioissa nimetyt virkamiehet osallistuvat operaatioihin toisen jäsenvaltion alueella. Isäntävaltio voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ja lähettävän valtion suostumuksella antaa toisen jäsenvaltion yhteisiin operaatioihin osallistuville virkamiehille toimi-

valtuuksia tai isäntävaltion lainsäädännön sallimissa antaa toisen jäsenvaltion virkamiesten käyttää lähettävän valtion lainsäädännön mukaisia toimivaltuuksia. Prüm-päätöksen yhteisiä operaatioita koskeva säännös täydentää Napoli II yleissopimuksen yhteistyön erityismuotoja koskevia määräyksiä, joita ovat muun muassa rajojen yli tapahtuva välitön takaa-ajo ja tarkkailu, valvotut läpilaskut ja peitetoiminta. Vastaavia säännöksiä yhteistyön erityismuodoista sisältyy myös Schengenin säännöstöön.

Toimivaltuuksia saadaan käyttää ainoastaan isäntävaltion virkamiesten ohjauksessa ja pääsääntöisesti näiden läsnä ollessa. Toisen jäsenvaltion virkamiehet ovat isäntävaltion kansallisen lainsäädännön alaisia. Isäntävaltio on vastuussa heidän toimistaan.

Päätöksen 19 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan yhteiseen operaatioon osallistuvat toisen valtion virkamiehet saavat käyttää omia kansallisia virkapukujaan. He saavat kantaa lähettävän valtion lainsäädännön sallimia ampuma-aseita ja muita voimankäyttövälineitä. Isäntävaltio voi kuitenkin kieltää ampuma-aseiden ja muiden voimankäyttövälineiden kantamisen. Jäsenvaltioiden tulee päätöksen 36 artiklan mukaisesti ilmoittaa neuvoston sihteeristölle ja komissiolle siitä, minkälaiset aseet, ammuksiset ja muut varusteet se hyväksyy tuotavaksi omalle alueelleen. Päätöksen mukaan ampuma-aseita ja muita voimankäyttövälineitä saa käyttää vain hätävarjelutilanteessa. Operaatiota johtava isäntävaltion virkamies voi yksittäistapauksessa kansallisen lainsäädännön mukaisesti antaa luvan käyttää ampuma-aseita ja muita voimankäyttövälineitä muussakin tarkoituksessa. Ampuma-aseiden ja voimankäyttövälineiden käyttö tapahtuu isäntävaltion lainsäädännön mukaan.

Toimivaltaisia viranomaisia suorittamaan yhteisiä operaatioita olisivat poliisi, tulliviranomainen ja rajavartiolaitos. Poliisin toimivalta kattaa yhteiset operaatiot yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi. Tulliviranomainen ja rajavartiolaitos olisivat toimivaltaisia toteuttamaan yhteisen operaation ainoastaan rikosten torjumiseksi. Toisen valtion yhteiseen operaatioon osallistuvalla virkamiehellä olisi samanlaiset valtuudet kuin poliisimiestä

avustavalla henkilöllä. Poliisilain 27 §:n 3 momentti ja 46 § antavat poliisimiestä pyynnöstä virkatehtävän suorittamisessa avustavalle henkilölle ne poliisimiehelle kuuluvat valtuudet, jotka poliisimies hänelle toimivaltansa rajoissa osoittaa. Valtuuksia on käytettävä poliisimiehen ohjeiden mukaisesti. Säännökset on tarkoitettu tilapäistarpeita varten, ei suunnitelmalliseen viranomaisten yhteistoimintaan. Vastaavat säännökset ovat rajavartiolain 35 §:n 2 momentissa ja tullilain 17 §:ssä. Rikoslain 4 luvun 4 §:n hätävarjelusäännökseen voi vedota myös ulkomainen virkamies.

Päällystöön kuuluva poliisimies sekä pidättämiseen oikeutettu virkamies rajavartiolaitoksessa tai tullipiirin johtaja tullilaitoksessa voisivat antaa virkamiehelle oikeuden kantaa ampuma-asetta tai muuta voimankäyttövälinettä. Voimankäyttövälineen käyttämiseen muussa kuin hätävarjelutilanteessa voitaisiin antaa oikeus vain yksittäistapauksessa ja tällöinkin valtuutusta rajoittaisi vaatimus valtuuttajan toimivaltaan kuulumisesta eli noudatettaviksi tulisivat samat rajoitteet, mitä sovelletaan voimankäyttöön valtuuttavan suomalaisen poliisimiehen, rajavartiomiehen tai tullimiehen voimankäyttöön. Sama päätöksentekojärjestys on omaksuttu kansainvälisen oikeusavun osalta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa sekä tulliyhteistyön osalta tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 2 §:n 3 momentissa.

Kansallisesta säännöstöstä ja ohjeistuksista voidaan hakea johtoa siihen, minkälaisissa tilanteissa ja miten ulkomainen viranomainen voi käyttää voimankäyttövälineitä toimissaan Suomen maaperällä. Sisäasiainministeriö on antanut 18 päivänä marraskuuta 2004 asetuksen poliisin voimakeinojen käyttämisestä (979/2004). Asetuksen 2 §:n mukaan voimakeinojen käytöllä tarkoitetaan voimankäyttövälineen tai fyysisen voiman käyttämistä siten, että sillä pyritään vaikuttamaan tehtävän kohteena olevan henkilön käyttäy-

tymiseen joko suoraan tai välillisesti. Voimankäyttövälaineellä tarkoitetaan sisäasiainministeriön 8 päivänä syyskuuta 1995 antaman poliisiasetuksen (1112/1995) 18 §:n 2 momentissa tarkoitettuja välineitä, joita poliisi voi virkatehtävissään käyttää. Muita voimankäyttövälineitä kuin ampuma-aseita ovat poliisin ylijohdon erikseen hyväksymät, vaikutuksiltaan ja ominaisuuksiltaan ampuma-asetta lievemmat voimankäyttövälineet. Muita voimankäyttövälineitä voidaan käyttää säädösten sallimissa rajoissa. Kaikkien hyväksytyjen välineiden yksityiskohtainen luettelemine ei ole tarkoituksenmukaista asetustasolla, koska niitä tutkitaan ja kehitetään jatkuvasti ja niistä on annettu erillinen sisäasiainministeriön määräys (voima- ja suojavaineet), jota päivitetään tarvittaessa.

Sisäasiainministeriön antamassa asetuksessa poliisin voimakeinojen käytöstä 4 §:ssä säädetään, että asetuksen tarkoittamia voimakeinoja voidaan käyttää poliisilain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Voimakeinojen valinnassa ja käytössä on otettava huomioon voimakeinojen käytön todennäköiset vaikutukset ja seuraukset niiden kohteena olevaan henkilöön ja erityisesti sivilistien turvallisuuteen. Vaikutusten ja seurausten arvioinnin on oltava jatkuvaa. Ankarin voimakeino on ampuma-aseen käyttö. Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen käytöstä varoittamista, sillä uhkaamista ja laukauksen, myös varoituslaukauksen, ampumista. Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun lievempää keinoa tilanteen hoitamiseksi ei ole käytettävissä ja kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen. Ampuma-asetta voidaan käyttää myös kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen taikka kiinteän omaisuuden aiheuttaman esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi tai henkilön paikalta poistamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä poliisiasetuksen 18 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaisia kaasutms. patruunoita niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Ampuma-aseen käytöstä yleisen kokouksen hajottamiseksi päättää päällystöön kuuluva poliisimies.

Poliisin voimakeinoja ei voida asettaa ehdottoman tarkkaan hierarkkiseen järjestykseen, koska olosuhteet ja tilanne määrittelevät oikean voimankeinovalinnan. Esimerkiksi OC-sumutin ei välttämättä sovellu lainkaan tuulisiin olosuhteisiin eikä sen käyttö ole suositeltavaa tiloissa, joissa on useita sivilistisiä (esim. sisätilat), koska sen käytöllä altistetaan kohdehenkilön tai kohdehenkilöiden lisäksi myös muita. Teleskooppipatukkaa ei puolestaan voida välttämättä käyttää ahtaissa tiloissa.

Ehdotettavia säännöksiä vastaavat aseiden käyttöä yhteisissä operaatioissa koskevat säännökset sisältyvät Prümin sopimuksen voimaansaattamislain 3 §:ään, joka ehdotetaan kumottavaksi, koska Prümin sopimuksen yhteisiä operaatioita koskeva määräys, artikla 24, korvataan neuvoston päätöksen 17 artiklalla. Prümin sopimuksen johdosta Suomi on antanut ilmoituksen, jonka mukaan se sallii Suomeen tuotavaksi yhteisen operaation yhteydessä sellaisia ampuma-aseita, jotka vastaavat tehokkuudeltaan suomalaisten poliisien käyttämiä aseita. Lisäksi sallitaan muun muassa etälamauttimien, kyynelkaasuja pippurisumuttimien tuomisen ja käytön Suomen maaperällä. Vastaavansisältöinen ilmoitus on tarkoitus antaa Prüm-päätöksen johdosta. Ilmoituksen antaminen edellyttää ministeriön päätöstä.

3 §. Toisen jäsenvaltion virkamies ajoneuvon kuljettajana. Päätöksen 19 artiklan 3 kohdan mukaan jos jäsenvaltion virkamiehet käyttävät ajoneuvoja päätöksen mukaisissa toimenpiteissä toisen jäsenvaltion alueella, he ovat samojen tieliikennesääntöjen alaisia kuin isäntävaltion virkamiehet, mukaan lukien etuajo-oikeus ja erivapaudet. Suomen alueella toimivilla toisen valtion virkamiehillä olisi ajoneuvoa kuljettaessaan samanlaiset oikeudet kuin suomalaisella poliisiajoneuvon kuljettajalla. Tieliikennelain 6 §:n 1 momentissa säädetään esteettömän kulun antamisesta säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavalle hälytysajoneuville. Lain 25 §:n 3 momentissa säädetään hälytysajoneuvon sekä poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullin virkatehtävään käytettävän ajoneuvon kuljettajan oikeudesta ylittää suurin sallittu nopeus. Lain 48 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetään hälytysajoneuvoa sekä poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullin

virkaehtävissä olevaa ajoneuvoa koskevista poikkeuksista liikennesäännöistä, kielletyllä tiellä, tien osalla tai alueella ajamisesta sekä kielletystä pysäyttämisestä tai pysäköimisestä. Hälytysajoneuvoja ovat lain 2 a §:n 4 kohdan mukaan pelastus-, poliisi-, sotilaspoliisi- ja sairausauto sekä vastaava muu ajoneuvo ja rajavartiolaitoksen tai tullilaitoksen virkakäytössä oleva ajoneuvo. Säännös vastaa periaatteiltaan muutettavaksi ehdotettavaa pykälää Prümin sopimuksen voimaansaattamislainsa. Jos suomalainen tullimies tai rajavartiolaitoksen johtaa operaatiota, toisen valtion virkamiehellä on ajoneuvoa kuljettaessaan tieliikennelain 25 §:n 3 momentissa ja 48 §:ssä suomalaiselle poliisijoneuvon kuljettajalle säädetyt oikeudet.

4 §. Asetuksenantovaltuus. Tarkempia säännöksiä voi olla tarpeen antaa varsinkin useita hallinnonaloja koskevan toiminnan osalta lain 2 §:ssä tarkoitettua päätöksentekijästä, päätöksen 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua toimivaltaisesta viranomaisesta, päätöksen 17 artiklassa tarkoitettua toimintaa ohjaavasta viranomaisesta, päätöksen 4 artiklassa, 6 artiklan 1 kohdassa, 9 artiklan 2 kohdassa, 11 artiklan 1 kohdassa, 12 artiklassa, 15 artiklassa, 16 artiklan 3 kohdassa ja 30 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua yhteyspisteestä ja päätöksen 36 artiklassa tarkoitettua päätöstä soveltavista viranomaisista sekä muiden tahojen informoinnista. Tarvittavat asetukset antaisi valtioneuvosto.

5 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

2.2 Laki Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta

1 §. Prümin sopimus on voimaansaattettu sekamuotoisella voimaansaattamislailalla (277/2007) ja valtioneuvoston asetuksella (664/2007). Voimaansaattamislain 1 §:ssä on tavanomaisen blankettisäädöksen mukaisesti todettu, että sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

Prüm-päätöksen 35 artiklan 1 kohdan mukaan päätöksen asiaankuuluvia säännöksiä sovelletaan Prümin sopimukseen sisältyvien vastaavien määräysten sijasta. Kaikkia muita Prüm-sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen sopimuspuolten välillä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Prüm-sopimuksen perusteella sovellettavaksi jäävät Prüm-päätöksen voimaantultua kaikki sopimusmääräykset paitsi, joita vastaava säännös sisältyy Prüm-päätökseen ja joilla ei ole liittymäkohtia päätöksessä määrättyihin asioihin. Esimerkiksi ampuma-aseiden käyttöä koskevia Prümin sopimuksen määräyksiä tarvitaan edelleen muun muassa sopimuksen 17 artiklan mukaisten lennon turvahenkilöiden toimintaa varten sekä sopimuksen 25 artiklan mukaisissa tilanteissa, joissa on tarjolla välittömän vaaran uhka. Tämän vuoksi ampumaselakiin ehdotetaan jätettäväksi edelleen säännökset edellä sanottuja tilanteita varten. Edelleen tietosuoja koskevia sopimuksen määräyksiä tarvitaan jatkossakin sellaisen tiedon vaihdon osalta, joita koskevia määräyksiä ei sisällytetty Prüm-päätökseen. Esimerkkinä voidaan mainita sopimuksen 27 artiklan mukainen pyynnöstä tapahtuva yhteistyö. Päätöksen perusteella sovellettavia määräyksiä ovat artiklat 2—15 (DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihtaminen), 16 (toimenpiteet terrorismirikosten torjumiseksi), 24 (yhteiset operaatiot), 26 (avustaminen joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa), 33 artiklan 1 kohdan 2 alakohta (henkilötiedon automaattihauun määritelmä, joka liittyy ajoneuvorekisteritietojen hakuun) 35 artiklan 2 ja 3 kohtia (DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietoja koskeva käyttötarkoitussidonnaisuus) sekä 38 artiklan 2 kohta (tekniset ja organisaattoriset toimenpiteet tietosuojan ja tietoturvan takaamiseksi tietojen automaattisessa haku- ja tallennusmenetellessä).

Tämän vuoksi voimaansaattamislain 1 §:ää on tarpeen muuttaa siten, että voimaansaattamislain soveltamisalan ulkopuolelle jätettäisiin sopimuksen määräyksiä vastaavat Prüm-päätöksen säännökset. Tämä toteutetaan yksilöimällä kyseiset säännökset voimaansaattamislain 1 §:ssä.

3 §. Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska se koskee Prüm-sopimuksen 24 artiklan määräystä yhteisistä operaatioista, jonka mukaan sopimuspuolet voivat järjestää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi yhteisiä partioita sekä muita operaatioita jonkun sopimuspuolen alueella. Kyseistä sopimusmääräystä ei ole tarkoitus soveltaa enää Prüm-päätöksen voimaantultua, vaan sen sijaan sovelletaan vastaavaa Prüm-päätöksen 17 artiklan säännöstä.

5 §. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan viittaus sopimuksen 24 artiklaan, joka koskee yhteisiä operaatioita. Sanotun määräyksen sijaan on tarkoitus soveltaa Prüm-päätöksen vastaavaa säännöstä 17 artiklassa. Säännökseen jää edelleen viittaus sopimuksen 23 artiklan 2 kohtaan, joka koskee yhteisiä palauttamistoimia ja kuljetusten hoitamista sekä viittaus sopimuksen 25 artiklaan, joka koskee toimenpiteitä välittömän vaaran uhatessa. Viimeksi mainittuja sopimusmääräyksiä ei sisällytetty Prüm-päätökseen, joten ne ovat edelleen tarpeen.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

2.3 Ampuma-aselaki

17 §. Ampuma-aselain 17 §:ssä on lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattu Schengenin yleissopimuksen (1 momentin 11 kohta), tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen (1 momentin 12 kohta) ja keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen (2 momentti) nojalla toimivat toisen valtion virkamiehet. Vastaava poikkeus on Prüm-sopimuksen nojalla toimivien lennon turvahenkilöiden ja sellaisten toisen sopimusvaltion virkamiesten osalta, jotka toimivat Suomen alueella sopimuksen 24 artiklan mukaisissa yhteisissä operaatioissa tai 25 artiklan mu-

kaisissa äkillisissä tilanteissa välittömän vaaran uhatessa. Viittaus Prüm-sopimuksen 24 artiklan mukaisiin yhteisiin operaatioihin ehdotetaan poistettavaksi ampuma-aselain 17 §:n 3 momentista, koska operaatioista säädetään Prüm-päätöksessä. Lakiehdotuksessa esitetään tämän vuoksi, että 2 momentti muutettaisiin yhdistämällä siihen nykyinen 2 ja 3 momentti ja 3 momentti kumottaisiin.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

2.4 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

41 a §. Pykälään ehdotetaan otettaviksi informatiiviset viittaukset keskeisiin Prüm-päätöksen mukanaan tuomiin uusiin sääntelyrakenteisiin. Ensimmäinen viittaus koskisi tietojen poistamista. Nykyisellään poliisin henkilökosten tietojen säilytysajat on määritelty rekisteri- ja tietoryhmäkohtaisesti henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 22—26 sekä 41 ja 42 §:ssä. Päätökseen perustuvan tietojen käsittelyn osalta tulisivat tämän rinnalla sovellettaviksi päätöksessä määritellyt erityiset poistoajat, jotka eivät riipu siitä, mihin rekistereihin tiedot on talletettu.

Päätöksen 14 artiklan 2 kohdassa säädetään suuriin tapahtumiin liittyvien tietojen poistamisesta (enimmäissäilytysaika yksi vuosi), 26 artiklan 2 ja 3 kohdassa automatisoituihin DNA-profiilien hakuun ja vertailuun sekä sormenjälkitietojen hakuun liittyvien tietojen poistamisesta sekä 28 artiklan 3 kohdassa yleisestä tietojen säilyttämisestä (tiedot luovuttavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön määrittämä enimmäissäilytysaika).

Toinen viittaus koskisi lokitietojen ja valvontatietojen säilyttämistä ja poistamista. Päätöksen 30 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisesta ei-automatisoidusta tietojen luovutuksesta ja saannista on talletettava lokitieto. Artiklan 2 kohdan mukaan jokaisesta automatisoidusta DNA-profiilien hausta ja vertailusta sekä sormenjälkitietojen hausta on sekä tietojen luovuttajan että saajan talletettava valvontatieto.

Valvontatietojen tallettajan on annettava talletetut tiedot asianomaisen jäsenvaltion tietosuojaelinten käyttöön näiden sitä pyytä-

essä. Valvontatietoja saadaan käyttää ainoastaan tietoturvallisuuden valvonnan ja tietosuojaan varmistamisen tarkoituksessa. Valvontatiedot on säilytettävä kaksi vuotta ja välittömästi sen jälkeen hävitettävä. Tietojen luovuttamisen ja saannin oikeudellisesta valvonnasta vastaavat kunkin jäsenvaltion tietosuojaviranomaiset. Jokainen voi pyytää näitä elimiä tarkistamaan häntä itseään koskevien tietojen käsittelyn kansallisen lainsäädännön mukaisuuden.

Tietosuojaelinten ja valvontatietojen tallettajien on lisäksi tehtävä tietojen luovuttamisen lainmukaisuutta koskevia satunnaistarkastuksia. Tarkastusten tulokset on säilytettävä 18 kuukautta riippumattomien tietosuojaviranomaisten tarkastusta varten. Tämän jälkeen ne on välittömästi hävitettävä.

Päätöksen 31 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen lain perusteella toimivaltaisen elimen pyynnöstä tietojen kohteelle on annettava kansallisen lainsäädännön mukaisesti tieto häntä koskevista tiedoista ja niiden käsittelystä. Tietojen kohteella on oikeus saada virheellinen tieto korjatuksi ja laittomasti käsitelty tieto hävitetyksi. Tietojen kohteella on oikeus saattaa tietosuojaan liittyvien oikeuksiansa rikkominen ja siihen liittyvät korvauskysymykset riippumattoman tuomioistuimen tai valvontaviranomaisen käsiteltäväksi.

Tarkemmat säännöt näiden oikeuksien toteuttamismenettelystä ja pääsyoikeuden rajoitusten perusteista annetaan kansallisilla säännöksillä siinä valtiossa, missä tietojen kohde käyttää oikeuksiaan. Suomessa yleiset rekisteröidyn oikeuksia (informointi tietojen käsittelystä ja tarkastusoikeus) koskevat säännökset ovat henkilötietolain 6 luvussa. Esimerkiksi poliisin osalta asiasta on lisäksi säännöksiä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 luvussa ja rajavartiolaitoksen osalta henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 40-42 §:ssä. Tietosuojaviranomaisista on säännökset henkilötietolain 9 luvussa ja vahingonkorvausvelvollisuudesta 47 §:ssä.

Päätöksen 30 artiklan 5 kohtaan ja 31 artiklan 1 kohtaan liittyen ehdotetaan todettavaksi, että Suomessa henkilötietojen Prüm-päätökseen perustuvan käsittelyn lainmukaisuuden varmistaminen tapahtuisi tietosuoja-valtuutetun toimesta. Tämän rinnalla rekiste-

röidyllä voisi olla kansallisen lainsäädännön mukaisia rekisteröidylle säädettyjä oikeuksia.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

2.5 Laki ajoneuvoliikennerekisteristä

15 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi samanlainen lokitietojen ja valvontatietojen säilyttämistä ja poistamista koskeva informatiivinen viittaus kuin on ehdotettu otettavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n 2 momenttiin.

17 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi samanlainen lokitietojen ja valvontatietojen säilyttämistä ja poistamista koskeva informatiivinen viittaus kuin on ehdotettu otettavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n 2 momenttiin.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

3 Voimaantulo

Päätöksen 36 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenmaiden on tarvittaessa saatettava päätöksen noudattamista koskeva kansallinen lainsäädäntönsä voimaan 1 vuoden kuluessa päätöksen voimaantulosta 2 luvun säännöksiä lukuun ottamatta, joiden osalta määräaika on kolme vuotta päätöksen ja päätöksen täytäntöönpanoa koskevan neuvoston päätöksen voimaantulosta. Päätös tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Prüm-päätös ja täytäntöönpanoa koskeva päätös tulivat voimaan 26 päivänä elokuuta 2008. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle, että ne ovat panneet täytäntöön Prüm-päätöksestä aiheutuvat velvoitteet ja toimitettava päätöksen mukaiset ilmoitukset (36 artiklan 2 kohta). Neuvoston pääsihteeristö toimittaa ilmoitukset edelleen muille jäsenvaltioille ja komissiolle.

Kuten edellä kappaleessa Esityksen tavoitteet todetaan, Prüm-päätöksessä säädetään kaksivaiheisesta soveltamisen aloittamisesta. Automaattiseen tietojenvaihtoon, jotka koskevat DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvotietoja, liittyviä säännöksiä sovelletaan 26 päivästä elokuuta 2011 ja kaikkia muita säännöksiä on

sovellettu jo 26 päivästä elokuuta 2009 lähtien.

Päätöksen ensimmäinen siirtymäaika 26 päivä elokuuta 2009 edellyttää kansallisia täytäntöönpanotoimia, jotka koskevat toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeutta osallistua Suomen maaperällä yhteiseen operaatioon sekä oikeuteen kantaa ja käyttää ampumasetta tai muuta voimankäyttövälinettä. Koska ensimmäinen siirtymäaika on tätä esitystä laadittaessa jo päättynyt, esityksessä ehdotetaan, että laki rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta, Prumin sopimuksen voimaansaattamislaki, ampuma-ase lakia koskeva lainmuutos ja poliisirekisterilaki tulisivat voimaan 26 päivänä elokuuta 2011.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslakivaliokunta on käsitellessään hallituksen esitystä laeiksi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta taloudellisiin seuraamuksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 142/2006 vp) ottanut lausunossaan kantaa puitepäätöksen kansallisesta täytäntöönpanotavasta (PeVL 50/2006 vp). Perustuslakivaliokunta totesi, että puitepäätökset velvoittavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston 34 artiklan mukaan jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot. Perustuslakivaliokunta on myös todennut puitepäätösten muistuttavan lainsäädännön harmonisointinormeina EY:n direktiivejä (PeVL 10/1998 vp, s. 4/II).

Sanotussa hallituksen esityksessä ehdotettiin puitepäätöksen täytäntöönpanotavaksi valtiosopimusten voimaansaattamisessa käytetyn niin sanotun sekamuotoisen voimaansaattamislain kaltaista sekamuotoista täytäntöönpanolakia. Ehdotuksen mukaan kansallisella täytäntöönpanoilalla säädettäisiin puite-

päätöksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset Suomessa lakina noudatettavaksi. Täytäntöönpanolakia koskeva ehdotus sisälsi lisäksi eräitä puitepäätöksen velvoitteiden täytäntöönpanon ja soveltamisen kannalta tarpeellisia asiasisältöisiä säännöksiä. Perustuslakivaliokunta totesi, että ehdotetulle täytäntöönpanotekniikalle ei sinänsä ole valtiosääntöoikeudellista estettä. EU:n oikeuden täytäntöönpanosääntelyn on kuitenkin valiokunnan mukaan täytettävä esimerkiksi yleiset vaatimukset perusoikeuksia koskevan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta samoin kuin hyvästä lainkirjoittamistavasta (PeVL 9/2004 vp, s. 2—3). Muun muassa näiden vaatimusten vuoksi kansallisia täytäntöönpanotoimia edellyttävät Euroopan unionin säädökset tulee pääsääntöisesti sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön EU-säädösten asiasisältöä vastaavilla kansallisilla säännöksillä. Tästä huolimatta perustuslakivaliokunta hyväksyi esitetyn menettelytavan, koska puitepäätöksen säännökset olivat siinä määrin yksityiskohtaisia ja tarkkoja, että niiden täytäntöön panemiseksi voitiin valiokunnan mielestä käyttää myös blankettimuotoista tekniikkaa. Yhdessä täytäntöönpanolakiehdotuksen asiasisältöisten säännösten kanssa puitepäätöksen lakina voimaan tulevat säännökset muodostivat perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan rikosprosessuaalista yhteistyötä sääntelevässä yhteydessä sellaisen kokonaisuuden, joka täyttää täytäntöönpanosääntelylle asetettavat yleiset vaatimukset.

Vastaavaa täytäntöönpanotekniikkaa käytettiin hallituksen esityksessä laiksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta (HE 190/2008 vp - EV 199/2008 vp) sekä hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi toimitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 47/2007 vp - EV 7/2008

vp), jonka osalta perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa (PeVI 23/2007 vp). Lausunnon saan perustuslakivaliokunta toisti edellä selostetun kantansa puitepäätösten täytäntöönpanotavasta ja hyväksyi esitetyn menettelytavan, mutta korosti kuitenkin sitä, että puitepäätösten toimeenpano kansalliseen lainsäädäntöön otettavin asiasisältöisin säännöksiin on perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen ja hyvän lainkirjoittamistavan kannalta yleensä perustellumpaa. Myös näiden esitysten osalta ehdotettu täytäntöönpanoa koskeva menettelytapa hyväksyttiin eduskunnassa.

Prüm-päätös on Euroopan unionin neuvoston päätöksenä suoraan voimassa olevaa oikeutta EU:n jäsenvaltioissa, jota ei ole tarpeen erikseen panna täytäntöön toisin kuin esimerkiksi neuvoston puitepäätös, koska päätöksen säännökset ovat siinä määrin yksityiskohtaisia ja tarkkarajaisia, että niitä voidaan soveltaa sellaisinaan. Päätöksessä on kuitenkin joitakin säännöksiä, jotka edellyttävät asiasisältöisiä kansallisia täytäntöönpanosäännöksiä. Tällaiset säännökset koskevat toisen valtion virkamiehen oikeutta osallistua Suomen maaperällä yhteiseen operaatioon (artikla 17), hänen toimivaltuuksiaan sekä oikeutta tässä yhteydessä kantaa ja käyttää ampuma-asetta tai muuta voimankäyttövälinettä (artikla 19). Eduskunnalle esitetään hyväksyttäväksi Prüm-päätöksen täytäntöönpanoa edellyttävät lainmuutosehdotukset ampuma-asetlain soveltamisalaan, poliisirekisterilakiin ja ALR-lakiin.

Prümin sopimus on valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan valtiosopimus, jonka hyväksymiseen ja irtisanomiseen sovelletaan perustuslain 93 §:n 1 momentin ja 94 §:n säännöksiä. Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVI 18/2002 vp), että valtiosopimuksen kansainvälisoikeudellisen voimassaolon lakkauttaminen rinnastuu vaikutuksiltaan sopimuksen irtisanomiseen, vaikka voimassaolon lakkauttamisessa ei olekaan muodollisesti kysymys sopimuksen irtisanomisesta. Tämän vuoksi eduskunnan hyväksyminen on tarpeen myös lainsäädännön alaan kuuluvia tai muita eduskunnan hyväksymistä vaativia määräyksiä sisältävän sopimuksen lakkauttamiseen. Perustuslakivaliokunta on käsitellessään Europol-sopimuksen korvaamista EU-säännöstöllä (PeVI 32/2006 vp) pitänyt pe-

rustuslain kannalta ongelmallisena sellaista tilannetta, joissa kansainvälisoikeudellisen yleissopimuksen muodollinen voimassaolo lakkautettaisiin unionin päätöksen tai puitepäätöksen nimenomaisella säännöksellä. Perustuslakivaliokunta on todennut edelleen, että valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa olennaista on se, että Europol-yleissopimukseen on Suomessa sitouduttu perustuslain 93 §:n 1 momentin ja 94 §:n sääntelemässä menettelyssä. Perustuslakivaliokunnan mielestä sopimuksen voimassaolon muodollinen lakkauttaminen voidaan hyväksyä vain samassa menettelyssä kuin itse sopimukseen sitoudutaan. Päätöksentekoon ei näin ollen voida soveltaa perustuslain 93 §:n 2 momentin ja 96 §:n säännöksiä unioniasioiden käsittelystä.

Prümin sopimuksessa ja Prüm-päätöksessä on todettu, että Prümin sopimuksen määräyksiä vastaavia EU-säännöksiä sovelletaan sopimuksen määräysten sijaan. Prüm-päätös sisältää edellä kerrotuin tavoin tietyt, samansisältöiset säännökset kuin mitä sopimuskin. Tällaisia päätöksen perusteella sovellettavia määräyksiä ovat artikkelit 2—15 (DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihtaminen), 16 (tietojen lähettäminen terrorismirikosten torjumiseksi), 24 (yhteiset operaatiot), 26 (avustaminen joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa), 33 artiklan 1 kohdan 2 alakohta (henkilötiedon automaattihauun määritelmä), 35 artiklan alakohtat 2 ja 3 (DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietoja koskeva käyttötarkoitussidonnaisuus) sekä 38 artiklan alakohta 2 (tekniset ja organisatoriset toimenpiteet tietosuojaan ja tietoturvan takaamiseksi). Asiallisesti ei siis ole katsottava olevan kyse Prümin sopimuksen muuttamisesta tai osittaisesta kumoamisesta. Tämän vuoksi eduskunnan hyväksyttäväksi esitetään Prümin voimaansaattamislain muuttaminen siten, että lain soveltamisalan ulkopuolelle jätettäisiin ne sopimuksen määräykset, joiden sijaan tullaan soveltamaan Prüm-päätöksen säännöksiä.

5 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Prüm-päätöstä on arvioitava perustuslain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna Suomen täysi-

valtaisuuden kannalta ja perusoikeuksien kannalta. Prüm-päätöksessä on kysymys perustuslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettusta kansainvälisestä yhteistyöstä, joka on katsottava tavanomaiseksi ja myös kannatettavaksi (vrt. PeVL 9/2003 vp, s. 3—4 ja 21/2003 vp, s. 4—5). Täysvaltaisuussäännöstä arvioitaessa on perustuslain esitöiden mukaan otettava huomioon Suomen jäsenyys useissa kansainvälisissä järjestöissä (HE 1/1998 vp, s. 71/II) ja sitä on tarkasteltava Suomen kansainvälisten velvoitteiden valossa sekä erityisesti ottaen huomioon Suomen jäsenyys Euroopan unionissa (HE 1/1998 vp, s. 72/II). Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan EU:n jäsenvaltioiden hyvin pitkällekin menevät toimivaltuudet ovat perustuslain mukaisia, kun niiden käyttötilanteet sijoittuvat Suomen alueen ulkopuolelle (PeVL 44/2002 vp, s. 3/I). Prüm-päätöksen 17 ja 18 artiklan nojalla toisen jäsenmaan viranomaiset voisivat toimia myös Suomen alueella ja osin samalla tavalla kuin kansalliset viranomaiset päätöksen tarkoittamissa asioissa sekä käyttää tällöin Suomen oikeudenkäyttöpiiriin ja siellä oleskeleviin kohdistuvaa julkista valtaa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaistaikin toimivaltaa voidaan tietyin edellytyksin antaa ulkomaan viranomaiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 11/2001 vp, PeVL 21/2003 vp ja PeVL 9/2003 vp). Toimivaltaa tulee kuitenkin tällöin voida pitää tavanomaisena kansainvälisenä yhteistyömuotona ja niiden tulee vain vähäisessä määrin vaikuttaa valtion täysivaltaisuuteen.

Perustuslakivaliokunta on Prüm-sopimusta koskevassa lausunnossaan (PeVL 56/2006 vp) katsonut sopimuksen määräysten olevan Suomen perustuslain mukaisia, eikä se pitänyt sopimuksen määräyksiä ongelmallisina Suomen täysivaltaisuuden eikä perustuslain 7 §:ssä taatun henkilökohtaisen koskemattomuuden ja perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun henkilötietojen suojan ja yksityiselämän suojan kannalta.

Prüm-päätöksen mukaiset viranomaisyhteistyön muodot voidaan pitää luonteeltaan vastaavina kuin edellä mainituissa perustuslakivaliokunnan lausunnoissa käsitellyjä kansainvälisen lainvalvontaviranomaisten välisen yhteistyön muotoja ja ne ovat samansi-

sältöiset kuin Prüm-sopimuksessa. Näin ollen päätöstä ei ole pidettävä ongelmallisena perustuslain kannalta.

Prüm-päätöksen perusoikeuksiin vaikuttavat määräykset liittyvät tilanteisiin, joissa toisen jäsenvaltion virkamiehet tulevat Suomen maaperälle yhteisen operaation yhteydessä. Tällöin toisen valtion virkamiesten toimenpiteet voivat merkitä puuttumista Suomen alueella perustuslain 7 §:ssä turvattuihin henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen tai 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Virkamiesten tulee kuitenkin noudattaa Suomen lainsäädäntöä ja suomalaisten virkamiesten ohjeita, joten tällaiset määräykset eivät ole ongelmallisia perusoikeusjärjestelmän kannalta.

Henkilötietojen suojasta on perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan säädettävä lailla. edellytykseen laintasoisesta säätelystä kuuluu muun muassa vaatimus tarkkarajaisuudesta ja täsmällisyydestä sekä siitä, että henkilötietojen luovuttaminen on suhteellisuusperiaatteen mukaista ja välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perustusvaliokunta on todennut lausunnossaan PeVL 56/2006 vp, sivulla 4, että sopimuksen artikla, joka veloittaa tietojen antamiseen, myös oma-aloitteisesti, sopijapuolelle terrorismirikosten torjumiseksi, on muotoilultaan väljä ja valiokunta edellytti, että tietojen luovuttamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska muihin kuin todennettaviin tosiseikkoihin perustuvien tietojen rekisteröinti ja edelleen luovuttaminen saattavat muodostua rekisteröidyn yksityiselämän ja oikeusturvan kannalta ongelmallisiksi. Valiokunta korosti sitä, että tietoja luovutetaan poliisin henkilörekisterilain 37 §:n nojalla, jonka mukaisia tietojen luovuttamisen edellytyksiä ei esitetä väljennettäväksi.

Perustuslakivaliokunta on samassa lausunnossaan todennut myös, että sopimuksen mukainen DNA- ja sormenjälkitietojen haku ja vertailu eivät ole perustuslain 7 ja 10 §:n kannalta ongelmallisia, koska sopimus ei perusta poliisille tai muulle viranomaiselle itsenäistä toimivaltaa tällaisten tietojen keräämiseen tai tallettamiseen vaan toimivalta määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaan. Valiokunnan sanotun lausunnon mukaan olennaista on myös se, että sopimuspuolilla

on pääsy vain sellaisiin DNA- ja sormenjälkitiedostojen viitetietoihin, joita ei ole mahdollista yhdistää suoraan kehenkään henkilöön. Tässä yhteydessä voidaan todeta, että DNA- ja sormenjälkitietojen vaihto on mahdollista jo nykyisinkin, mutta automaattinen tietojen vertailu tuo huomattavan teknisen helpotuksen nykyiseen tiedon vaihtojärjestelmään verrattuna. Varsinaisten henkilötietojen lähettämiseen sovelletaan kansallista lainsäädäntöä. Ajoneuvoihin liittyviä tietoja, myös varsinaisia henkilötietoja, sen sijaan voidaan hakea suoraan toisen jäsenmaan tietojärjestelmästä.

Edellä selostetun perusteella Prüm-päätöstä ei ole pidettävä ongelmallisena myöskään henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain säännösten kannalta.

Prümin sopimusta koskeva voimaansaattamislaki ja eräät muut siihen liittyvät lait säädettiin tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä (PeVL 56/2006 vp - HE 243/2006 vp).

Hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan näin ollen hyväksyä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS), jäljempänä *Prüm-päätös*, eräiden säännösten täytäntöönpanosta.

2 §

Toisen jäsenvaltion virkamiehen osallistuminen yhteiseen operaatioon Suomessa

Prüm-päätöksen 17 artiklassa tarkoitettuun yhteiseen operaatioon Suomessa osallistuvalla toisen jäsenvaltion toimivaltaisella virkamiehellä on Suomen alueella oikeus suomalaisen poliisimiehen ohjeiden mukaisesti käyttää sellaisia poliisimiehelle kuuluvia valtuuksia, jotka poliisimies toimivaltansa nojalla osoittaa. Toisen jäsenvaltion virkamiehellä on oikeus suomalaisen poliisimiehen ohjauksessa sellaisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla hänet valtuuttaa.

Mitä 1 momentissa säädetään suomalaisesta poliisimiehestä, sovelletaan vastaavasti

suomalaiseen rajavartiomieheen tai tullimieheen näiden johtaessa yhteistä operaatiota.

Toisen jäsenvaltion yhteiseen operaatioon osallistuvalla virkamiehelle voidaan antaa oikeus kantaa Suomen alueella ampumaseita ja muita voimankäyttövälineitä. Päätöksen oikeudesta kantaa ampumasetta tai muuta voimankäyttövälinettä tekee päällystön kuuluva poliisimies tai pidättämiseen oikeutettu virkamies rajavartiolaitoksessa tai tullipiirin johtaja tullilaitoksessa. Voimankäyttövälinettä on oikeus käyttää vain rikoslain (39/1889) 4 luvun 4 §:n mukaisessa hätävarjelutilanteessa ja tilanteessa, jossa poliisimies, tullimies tai rajavartiomies toimivaltansa nojalla yksittäistapauksessa valtuuttaa toisen jäsenvaltion virkamiehen voimankäyttövälineen käyttämiseen.

3 §

Toisen jäsenvaltion virkamies ajoneuvon kuljettajana

Toisen jäsenvaltion toimivaltaisella virkamiehellä, joka toimii Suomen alueella Prüm-päätöksen mukaisessa yhteistyössä, on ajoneuvoa kuljettaessaan tieliikennelain (267/1981) 6 §:n 1 momentissa, 25 §:n 3

momentissa ja 48 §:ssä suomalaiselle poliisi-
ajoneuvon kuljettajalle säädetyt oikeudet.

omaisista ja virkamiehistä sekä säätää kan-
sallisista yhteys- ja koordinaatiopisteistä.

4 §

5 §

Asetuksenantovaltuus

Voimaantulo

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa
tarkempia säännöksiä toimivaltaisista viran-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

2.

Laki

Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain (277/2007) 3 § sekä

muutetaan 1 ja 5 § seuraavasti:

1 §

Sopimuksen voimaansaattaminen

Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi Prümmissä 27 päivänä toukokuuta 2005 tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut lukuun ottamatta sopimuksen 2—5, 7—10, 12—14, 16, 24 ja 26 artiklan sekä 33 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan, 35 artiklan 2 ja 3 kohdan sekä 38 artiklan 2 kohdan lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joissa tarkoitetuista asioista säädetään rajat ylittä-

vän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyssä neuvoston päätöksessä (2008/615/YOS).

5 §

Toisen valtion virkamies ajoneuvon kuljettajana

Sopimuksen 23 artiklan 2 kohdan tai 25 artiklan nojalla Suomen alueella toimivalla toisen valtion toimivaltaisella virkamiehellä on ajoneuvoa kuljettaessaan tieliikennelain (267/1981) 6 §:n 1 momentissa, 25 §:n 3 momentissa ja 48 §:ssä suomalaiselle poliisi-ajoneuvon kuljettajalle säädetyt oikeudet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**ampuma-asetlain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ampuma-asetlain (1/1998) 17 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 278/2007, ja
muutetaan 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 151/2004, seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

—————
 Tämä laki ei myöskään koske:

1) keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 3 §:n nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

2) Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman

muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen 17 ja 18 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville lennon turvahenkilöille tai 25 ja 28 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen valtion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

3) rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS) 17 ja 19 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa.

—————
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
 20 .

4.

Laki**henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 41 a §, sellaisena kuin se on laissa 280/2007, seuraavasti:

41 a §

Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuva tietojen käsittely

Prümin sopimuksen nojalla saadut tiedot poistetaan noudattaen muualla tässä laissa säädetyn lisäksi, mitä sopimuksen 37 artiklan 3 kohdassa määrätään. Rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS), jäljempänä *Prüm-päätös*, nojalla saadut tiedot poistetaan noudattaen muualla tässä laissa säädetyn lisäksi, mitä Prüm-päätöksen 14 artiklan 2 kohdassa, 26 artiklan 2 ja 3 kohdassa sekä 28 artiklan 3 kohdassa säädetään.

Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat loki-tiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä sopimuksen 39 artiklan 4 ja 5 kohdissa määrätään ja mitä päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa säädetään.

Jokaisella on oikeus muualla tässä laissa säädetyn lisäksi pyytää tietosuojavaltuutettua varmistamaan, että häntä koskevien henkilö-tietojen Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuva käsittely tapahtuu lainmukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 _____.

5.

Laki**ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 15 ja 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003) 15 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 859/2005 ja 276/2007, uusi 3 momentti ja 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 403/2005, 588/2005, 276/2007 ja 281/2007, uusi 5 momentti seuraavasti:

15 §

Julkisten tietojen luovuttaminen sähköisessä muodossa

Rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS), jäljempänä *Prüm-päätös*, perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa säädetään.

17 §

Salassa pidettävät tiedot ja niiden luovuttaminen

Prüm-päätökseen perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrätään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 9 päivänä syyskuuta 2011

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Päivi Räsänen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain (277/2007) 3 § sekä
muutetaan 1 ja 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Sopimuksen voimaansaattaminen

Sopimuksen voimaansaattaminen

Prümissä 27 päivänä toukokuuta 2005 Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina

Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi *Prümissä 27 päivänä toukokuuta 2005* tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat laki-

voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

na voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut *lukuun ottamatta sopimuksen 2—5, 7—10, 12—14, 16, 24 ja 26 artiklan sekä 33 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan, 35 artiklan 2 ja 3 kohdan sekä 38 artiklan 2 kohdan lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joissa tarkoitetuista asioista säädetään rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyssä neuvoston päätöksessä (2008/615/YOS).*

3 §

(kumotaan)

Toisen valtion virkamiehen osallistuminen yhteiseen operaatioon Suomessa

Sopimuksen 24 artiklan nojalla yhteiseen operaatioon osallistuvalla toimivaltaisella virkamiehellä on Suomen alueella oikeus suomalaisen poliisimiehen ohjeiden mukaisesti käyttää sellaisia poliisimiehelle kuuluvia valtuuksia, jotka poliisimies toimivaltansa rajoissa osoittaa. Toisen valtion virkamiehellä on oikeus suomalaisen poliisimiehen ohjauksessa sellaisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla hänet valtuuttaa.

Toisen valtion yhteiseen operaatioon osallistuvalla virkamiehelle voidaan antaa oikeus kantaa Suomen alueella sopimuksen liitteessä 2 lueteltuja ampuma-aseita ja muita voimankäyttövälineitä. Päätöksen oikeudesta kantaa ampuma-asetta tai muuta voimankäyttövälinettä tekee päällystöön kuuluva poliisimies. Voimankäyttövälinettä on oikeus käyttää vain rikoslain (39/1889) 4 luvun 4 §:n mukaisessa hätävarjelutilanteessa ja tilanteessa, jossa poliisimies toimivaltansa nojalla yksittäistapauksessa valtuuttaa toisen valtion toimivaltaisen virkamiehen voimankäyttövälineen käyttämiseen.

5 §

5 §

Toisen valtion virkamies ajoneuvon kuljettajana

Toisen valtion virkamies ajoneuvon kuljettajana

Toisen valtion sopimuksen 23 artiklan 2 kohdan taikka 24 tai 25 artiklan nojalla Suomen alueella toimivalla toimivaltaisella virkamiehellä on ajoneuvoa kuljettaessaan tieliik-

Sopimuksen 23 artiklan 2 kohdan tai 25 artiklan nojalla Suomen alueella toimivalla toisen valtion toimivaltaisella virkamiehellä on ajoneuvoa kuljettaessaan tieliikennelain

kennelain (267/1981) 6 §:n 1 momentissa, 25 §:n 3 momentissa ja 48 §:ssä suomalaiselle poliisiajoneuvon kuljettajalle säädetyt oikeudet.

(267/1981) 6 §:n 1 momentissa, 25 §:n 3 momentissa ja 48 §:ssä suomalaiselle poliisiajoneuvon kuljettajalle säädetyt oikeudet.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20_____.*

3.

Laki**ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 278/2007, ja
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 151/2004, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei myöskään koske keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 3 §:n nojalla Suomen alueella toimiville Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa.

Tämä laki ei myöskään koske:

1) keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 3 §:n nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

2) Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen 17 ja 18 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville lennon turvahenkilöille tai 25 ja 28 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen valtion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

3) rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikol-

lisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS) 17 ja 19 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa.

Tämä laki ei myöskään koske Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen 17 ja 18 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville lennon turvahenkilöille tai 24, 25 ja 28 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen valtion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa.

(3 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .

4.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 41 a §, sellaisena kuin se on laissa 280/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

41 a §

Prümin sopimukseen perustuva tietojen käsittely

Prümin sopimuksen nojalla saadut tiedot poistetaan noudattaen muualla tässä laissa säädetyn lisäksi, mitä sopimuksen 14 artiklan 2 kohdassa, 35 artiklan 2 ja 3 kohdassa sekä 37 artiklan 3 kohdassa määrätään.

Prümin sopimukseen perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä sopimuksen 39 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrätään.

Jokaisella on oikeus muualla tässä laissa säädetyn lisäksi pyytää tietosuojavaltuutettua varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen Prümin sopimukseen perustuva käsittely tapahtuu lainmukaisesti.

Ehdotus

41 a §

Prümin sopimukseen ja Prüim-päätökseen perustuva tietojen käsittely

Prümin sopimuksen nojalla saadut tiedot poistetaan noudattaen muualla tässä laissa säädetyn lisäksi, mitä sopimuksen 37 artiklan 3 kohdassa määrätään. *Rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS), jäljempänä Prüim-päätös, nojalla saadut tiedot poistetaan noudattaen muualla tässä laissa säädetyn lisäksi, mitä Prüim-päätöksen 14 artiklan 2 kohdassa, 26 artiklan 2 ja 3 kohdassa sekä 28 artiklan 3 kohdassa säädetään.*

Prümin sopimukseen ja Prüim-päätökseen perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä sopimuksen 39 artiklan 4 ja 5 kohdissa määrätään ja mitä päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa säädetään.

Jokaisella on oikeus muualla tässä laissa säädetyn lisäksi pyytää tietosuojavaltuutettua varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen Prümin sopimukseen ja Prüim-päätökseen perustuva käsittely tapahtuu lainmukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

5.

Laki**ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 15 ja 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003) 15 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 859/2005 ja 276/2007, uusi 3 momentti ja 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 403/2005, 588/2005, 276/2007 ja 281/2007, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Julkisten tietojen luovuttaminen sähköisessä muodossa

Julkisten tietojen luovuttaminen sähköisessä muodossa

Rekisteriin talletettuja henkilötietoja ja muita tietoja saa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti:

Rekisteriin talletettuja henkilötietoja ja muita tietoja saa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti:

*Rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen (2008/615/YOS), jäljempänä **Prüm-päätös**, perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrätään..*

17 §

17 §

Salassa pidettävät tiedot ja niiden luovuttaminen

Salassa pidettävät tiedot ja niiden luovuttaminen

Prüm-päätökseen perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrätään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .